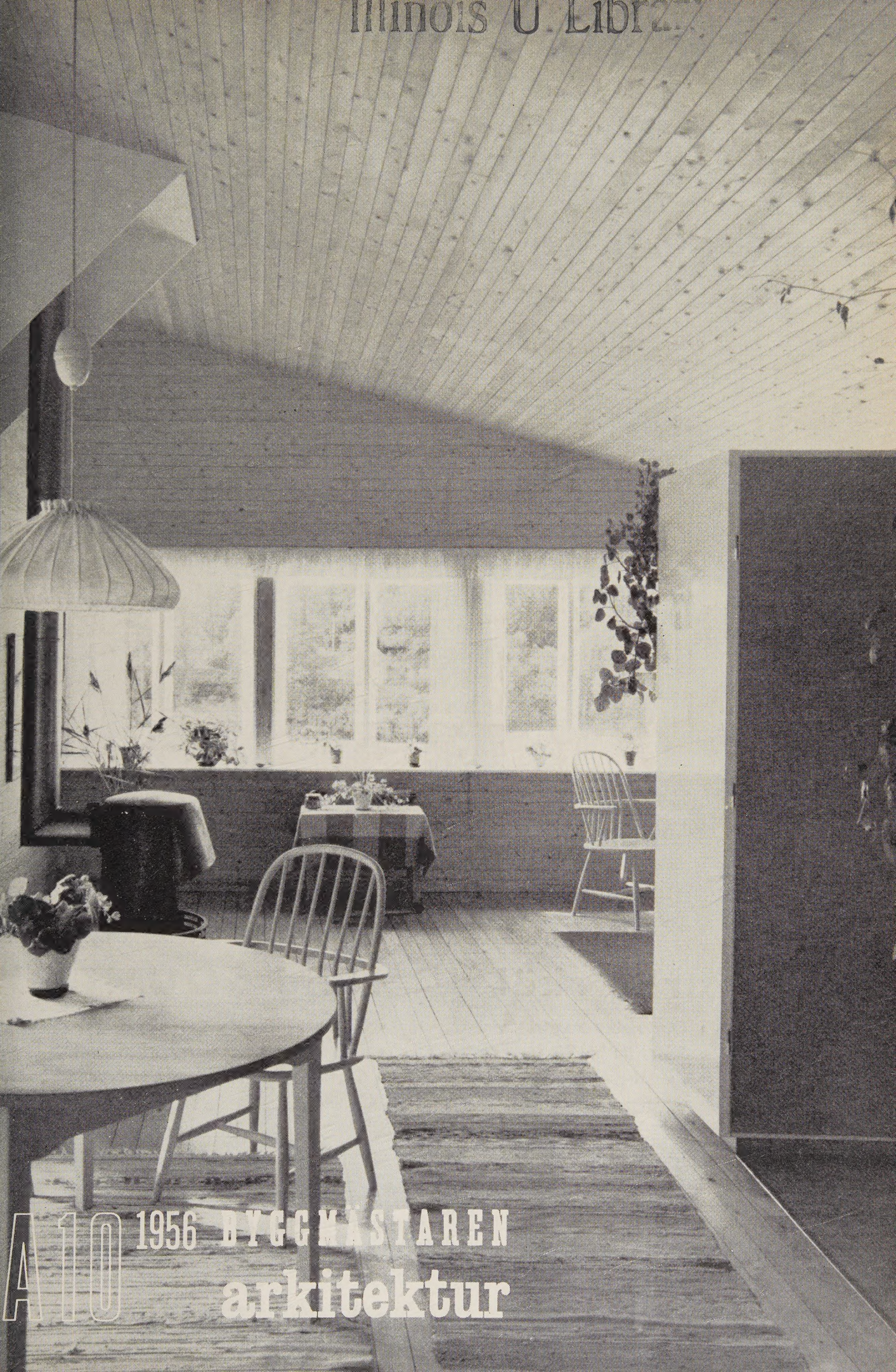

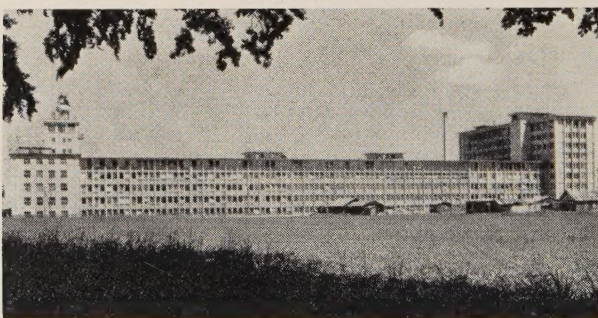
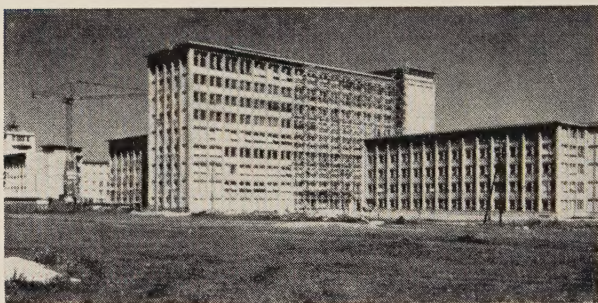

A10

1956 BYGGMÄSTAREN
arkitektur

SOUNDEX

— den obrännbara plattan
för akustik och ventilation

SIEMENS-koncernens anläggningar i München, där 34 000 m² SOUNDEX-tak monterats

flera starka skäl att välja SOUNDEX

- Obrännbar konstruktion
- Separata hål för luft och ljud
- Exakthet i mått och vinklar
- Vacker, färdigbehandlad yta
- Tvättbart utförande
- Sveriges mest sålda akustikplatta

SOUNDEX monteras just nu hos:

Folkets Hus,	Gullänget, Örnköldsvik
» » ,	Skellefteå
Idrottens Hus,	Hälsingborg
Strand Hotell,	Stockholm
Kv. Närkingen,	Blackeberg
» Landshövdingen,	Mariestad
Aug. Stenman AB,	Eskilstuna

ZERO

AKTIEBOLAG

Huvudkontor: St. Nygatan 38 Tel. 232705 • Postbox: Stockholm
Avdelningskontor i Malmö och Gävle • Licenstillverkning i Australien
Beneluxländerna, Danmark, Finland, Frankrike, Norge, Italien, Mexi
och Spanien • Egen tillverkning i Schweiz och Tyskland

Exempel på täckning med

Grå takskiffer

(typ T6)

Standardformaten variera från 6×12" till 10×20" och utväljas med hänsyn till takets storlek och lutning. Våra skiffertak äro helt underhållsfria.

Levereras färdigt lagda med 25års garanti.

AB GRYTHYTTE SKIFFERVERK • GRYTHYTTAN

**SÄTT P FÖR RÖTAN
MED PRESERVOL**

BRUN GRÖN FÄRGLÖS

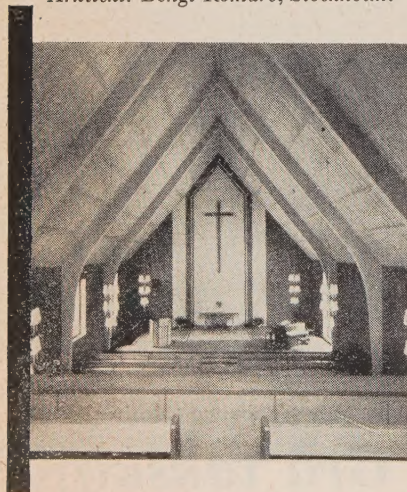
Den tränger djupt in i träet!
Den doftar friskt!
Den är framställd ur vår egen rena barrvedstjära!
Använd även vårt betong-isoleringsmedel

SIBULIT

för isolering av grundmurar, broar, silos och betongrör m. m.

SKOGENS KOL AB
KILAFORS

Kyrka i Abrahamsberg.
Arkitekt: Bengt Romare, Stockholm.

**Limmade
Töreboda-
konstruk-
tioner finns i
ett par tusen
byggnader
över hela
landet —
överallt
uppskattade
för sin
prisbillighet,
lätthet vid
montage samt
för de
arkitektoniska
effekter de ger.**

**AB FRIBÄRANDE TRÄKONSTRUKTIONER
TÖREBODA**

— specialister i branschen sedan 1919

Vänd Er till

Centralorgan för frågor rörande byggnadsminnen

*Särskild byggnadsminnesnämnd i lagförslag från
byggnadsminnesutredningen*

Justitieministern tillkallade den 17 mars 1953 sakkunniga med uppdrag att utreda frågan om åtgärder för att bevara och skydda kulturhistoriskt märkliga byggnader. Utredningens resultat föreligger nu i ett betänkande Byggnadsminnen (SOU 1956: 26). Det omfattar i första hand ett förslag till lag om byggnadsminnen jämte tillämpningsföreskrifter. Redogörelser lämnas vidare för byggnadsminnesvårdens utveckling i Sverige och vissa främmande länder, bl. a. de nordiska grannländerna. Ett utvalt bildmaterial illustrerar framställningen. Vi återger här nedan utredningens sammanfattning av förslaget.

Betänkandet är undertecknat av f. d. landshövdingen Gustaf Andersson, ordförande, styresmannen för Nordiska museet och Skansen Gösta Berg, förste antikvarien Bertil Berthelson, byggmästare Olle Engkvist och statssekreterare Björn Kjellin.

I direktiven för utredningen konstateras att möjligheterna till laga skydd för vårt lands kulturhistoriskt värdefulla byggnader är otillräckliga. Obligatoriskt skydd är tillförsäkrat byggnadsverk som har karaktären av fast fornlämnning, staten tillhöriga byggnader samt kyrkor och prästgårdar. Kommunala eller enskilda byggnader kan beredas skydd endast under förutsättning att ägaren medger deras registrering enligt lagen den 12 juni 1942 om kulturhistoriskt märkliga byggnader.

Utredningens uppgift har varit att framlägga förslag till en sådan utbyggnad av lagstiftningen på området, att effektivt skydd skapas för kulturhistoriskt märkliga byggnader av alla slag oberoende av äganderätten. Därjämte har utredningen haft att överväga åtgärder i syfte att genom upplysning och propaganda, praktiskt stöd och ekonomiska lättnader verka för och underlätta värden av dylika byggnader.

Utredningen föreslår en Lag om byggnadsminnen, som skall bereda skydd åt kulturhistoriskt synnerligen märkliga byggnader, vilka icke enligt gällande författningar är tillförsäkrade ett tillfredsställande sådant. Enligt den föreslagna lagen skall en byggnad kunna förklaras för byggnadsminne och därvid bli föremål för vissa i varje särskilt fall fixerade skyddsföreskrifter. Av dessa skall framgå i vilka avseenden ägaren vid förändringsarbeten på byggnaden och vid vården av denna skall vara skyldig att inhämta särskilt medgivande eller underkasta sig kulturhistorisk kontroll. Byggnadsminnena föreslås fördelade på två klasser med olika starkt skydd. Klass A omfattar byggnader, vilkas värde är att anse som omistligt, och de för dem gällande föreskrifterna bör avse ett praktiskt taget ovillkorligt skydd för deras kulturhistoriska värden. Föreskrifterna för byggnader i klass B bör i främsta rummet syfta till att ge ägaren möjlighet att erhålla erforderliga råd och anvisningar. Skyddsföreskrifterna skall även kunna omfatta visst område omkring byggnad.

Ersättning i vissa fall till ägare av byggnad

Då skyddsföreskrifternas tillämpning stundom kan tänkas medföra en försämring av ägarens möjligheter att ekonomiskt utnyttja byggnad eller område, bör ersättning för sålunda uppkommen värdeminskning i vissa fall utgå av allmänna medel. Utredningen finner att bidrag även bör kunna utgå till restaurerings- och underhållsarbeten, då ökade kostnader uppkommer därigenom att arbetena till följd av meddelade föreskrifter måste utföras på ett kostsammare sätt än eljest varit fallet. För att möta kraven på ersättningar och bidrag av här nämnda typer erfordras ett särskilt anslag på riksstaten. Utredningen föreslår att detta anslag tills vidare utgår med 500 000

Endast

Luxaflex
REGISTERED TRADE-MARK

persiennner

av brännlackerade, härdade
aluminiumlameller och vinylplastband
ger 165 kombinationsmöjligheter i färg

LUXAFLEX är det perfekta persiennmaterialet för alla användningsområden och inredningsstilar. LUXAFLEX-persiennernas oöverträffade förmåga till homogen ljusspridning gör arkitekten rörligare beträffande färgvalet i inredningen, samtidigt som det stora urvalet lamellfärger ger ett nytt, smakfullt och dekorativt stilmedel. LUXAFLEX-persiennernas överlägsna förmåga att hålla stilen med ett minimum av underhåll gör dem vidare fördelaktiga ur ekonomisk synvinkel. Kontakta Hunter Douglas för närmare upplysningar och adresser på persientillverkare som använder LUXAFLEX-materialen.

HUNTER DOUGLAS HOLLAND

c/o SURBRUNNSGATAN 30

STOCKHOLM Va

TEL. 32 91 49

Tvättbara plastband

En fuktig trasa tar lätt bort även de mest envisa fläckar. Plastbanden är alltid oförändrat spänstiga, de sträcks inte, krymper inte och missfärgas inte.

Fjädrande aluminiumlameller

Lamellerna är härdade att fjädra tillbakatillutgångsläget t. o. m. vid böjning i 90° vinkel. Brännlackeringen kan inte rosta, flagna, spricka eller missfärgas.

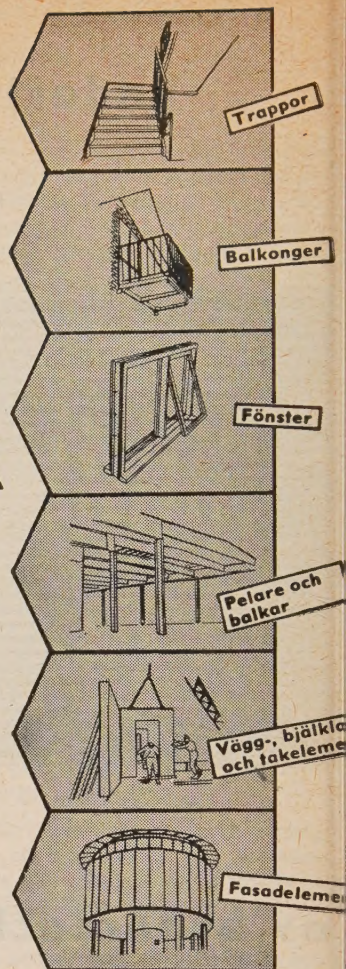
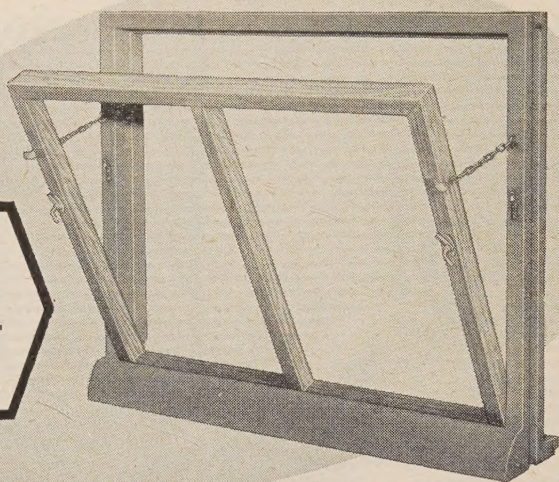

Begär uttryckligen detta varumärke

Övertyga Er om att de persiennner Ni beställer bär det »synliga och ändå osynliga» varumärket LUXAFLEX. Det är Er garanti för oöverträffad kvalitet.

Monteringsfärdiga byggnadselement

Fönsterkarmar och spröjsindelade fönster av betong för Industri- och bostadshus.

NYA ASFALT AKTIEBOLAGET

STOCKHOLM · GÖTEBORG · MALMÖ · ÖREBRO · HÄRNÖSAND

Betongvarufabrik: Slöjdgatan 8 · Örebro · Tel 11 98 20

Konstruktionskontor för byggnadselement: Adolfsbergsvägen 26 · Stockholm · Tel 29 86 88

kronor årligen. Liksom hittills bör expropriation kunna tillgripas, om annan möjlighet att bevara en märklig byggnad icke föreligger. Framställning om anvisande av medel till expropriation bör göras från fall till fall.

Länsstyrelse beslutar om byggnad skall vara byggnadsminne

Beslut om byggnads förklarande för byggnadsminne skall enligt lagförslaget meddelas av länsstyrelsen, vilken i egenskap av exekutiv myndighet även bör handha den närmaste tillämpningen av lagen i övrigt. Såsom sakkunniga vid beredningen av ärenden rörande byggnadsminnen skall länsarkitekten och landsantikvarien stå till länsstyrelsens förfogande.

Såsom centralt, sammanhållande organ för frågor rörande byggnadsminnen bör fungera en särskild nämnd, statens byggnadsminnesnämnd, bestående av ordförande och fem ytterligare ledamöter, vilka samtliga utses av Kungl. Maj:t. I nämnden skall byggnadsstyrelsen, riksantikvarieämbetet och Nordiska museet vara representerade. Av de övriga ledamöterna skall en vara eller ha varit innehavare av domareämbete och en kunnig i praktisk byggnadsverksamhet. Nämnden skall alltid yttra sig angående byggnads förklarande för byggnadsminne i viss angiven klass samt angående formulering av skyddsföreskrifter och vissa andra viktiga spörsmål.

Länsstyrelsen skall under vissa förhållanden efter byggnadsminnesnämndens medgivande kunna upphäva eller ändra meddelade skyddsföreskrifter. I övrigt äger Kungl. Maj:t meddela beslut om föreskrifters upphävande.

Byggnadsminnesnämndens sekreterare skall tillika vara chef för nämndens kansli, vilket tills vidare föreslås placerat i anslutning till riksantikvarieämbetet. Omkostnadsstaten för nämnden och kansliet kan för närvarande beräknas till cirka 60 000 kronor årligen. Härvid förut-

sättes att det allmännas kostnader för handläggningen ute i landet av ärenden rörande byggnadsminnen bestri- des av länsstyrelserna.

Enligt direktiven har utredningen prövat möjligheterna att genom skattelättnader bereda ägare av byggnadsminnen viss gottgörelse för de dryga kostnader, som vården och underhållet av kulturhistoriskt märkliga byggnader vanligen medför. Däremot har utredningen icke ägt att framlägga utformade förslag till bestämmelser i berörda syfte. Enligt utredningens mening bör viss skattelindring vid arvsfall kunna genomföras, ävenså bör vid beräkningen av underlaget för den årliga fastighetsbeskattningen hänsyn tagas till den belastning som en kulturhistoriskt märklig byggnad ofta utgör för äga- ren. Vid reparationsavdrag bör särskild hänsyn tagas till kostnader som orsakats av att en byggnad har kulturhistoriskt värde.

Byggnadsminnesvården bör beaktas vid undervisningen

Utredningen framlägger vidare vissa förslag rörande upplysnings- och propagandaverksamhet. Särskilt angeläget synes det vara att byggnadsminnesvården tillräckligt beaktas vid undervisningen i konsthistoria och etnologi samt vid arkitektutbildningen. Därjämte torde kurser böra anordnas för byggnadsnämnder, byggmästare etc.

Slutligen framlägger utredningen vissa synpunkter på byggnadsnämndernas befattning med lagen om byggnadsminnen och med byggnadsminnesvården överhuvudtaget. Utredningen betonar att tillkomsten av en ny lag om byggnadsminnen icke får försämra möjligheterna till vård av sådana byggnader och bebyggelsemiljöer av kulturhistoriskt värde, vilka icke beröres av den föreslagna lagen.

(Ur »Från departement och nämnder», nr 16, 1956.)

Ett fåtal ex. kvar i lager av

NORDISK ARKITEKTUR

1950—1954

Utgiven till Nordisk Byggnadsdag
1955 i Helsingfors.

En översikt av de senaste 5 årens
byggnadsverksamhet i Danmark,
Finland, Island, Norge och Sverige.
210 sid. text och bilder i A4-format.

Pris hft kr. 22: 50, inb. kr. 30:—

Expedieras mot postförskott varvid
porto tillkommer.

BYGGMÄSTARENS FÖRLAG

Kungsgatan 32, Stockholm C

Postgiro nr 3124

Obs!

Med detta häfte följer inbetalningskort
för prenumeration 1957.

För att underlätta arbetet på vårt pre-
numerationskontor ber vi våra pre-
numeranter att förnya prenumerationen
för nästa år snarast möjligt.

ehållet i

1956 BYGGMÄSTAREN byggnadsteknik

följande:

NSON, ARNE: *Elementhus i Sparreholm*

OBSSON, MEJSE: *Byggnadsindustrins lönesystem*

DQVIST, NILS: *Brandskydd i höga bostadshus*

A10 1956 BYGGMÄSTAREN arkitektur

Organ för Stockholms Byggnadsförening och Svenska Arkitektföreningen,
avd. av Svenska Teknologföreningen.

Adress: Byggmästaren, Kungsgatan 32, Stockholm. Tel. 23 31 05. Post-
giro 3124.

Redaktörer: Civilingenjör SVR Börge Algers och arkitekt SAR Erik Thelaus.
Redaktionssekreterare: Arkitekt SAR Hillevi Svedberg.

Redaktionskommitté: Civilingenjör SVR Lennart Backmark, civilingenjör
SVR Boris Blomgren, arkitekt SAR Leif Reinius, civilingenjör SVR Georg
Schackne, arkitekt SAR Tore Webjörn och arkitekt SAR Torsten Westman.
Redaktionsombud: Dir. Victor Bährner och länsarkitekt Ebbe Borg,
Malmö, samt arkitekterna SAR Gunnar Hoving och Per-Olof Klang,
Göteborg.

Ansvarig utgivare: Arkitekt SAR Moje Bergström. I tidskriften gjorda ut-
talanden står för författarnas räkning och är endast om så anges att anse
som uttryck för ståndpunktstagande av någon av de föreningar, som utger
tidskriften.

Byggmästaren utkommer med 24 nummer om året. 12 nummer behandlar
arkitektur och 12 nummer byggnadsteknik.

Prenumerationspriser för helår (gällande från den 1/7 1956):	Sverige Danmark Finland Norge	Övriga utlandet
Endast lösnummer upplaga A + B (24 nummer)	40:—	50:—
Endast lösnummer upplaga A (12 nummer) Arkitektur	30:—	40:—
Endast lösnummer upplaga B (12 nummer) Byggnadsteknik	30:—	40:—
Lösnummer + klotband upplaga A + B	60:—	70:—
Lösnummer + hfr. band upplaga A + B	70:—	80:—

För halvårsprenumeration (endast lösnummerupplagorna) gäller hälften
av årspriset med tillägg av kr 3:—.

35 ÅRGÅNGEN

INNEHÅLL

5 OKT. 1956

DK 728.3 (485 Lund)

ANSHELM, KLAS: *Villa i Lund*. Byggmästaren 35 (1956) nr A 10, sid. 197–
199

DK 728.3 (485 Borgholm)

ANDERSSON, REED och DELBORN, ARNE: *Villor i Borgholm*. Byggmästaren
35 nr A 10, sid. 200–201

DK 728.3 (485 Saltsjö-Duvnäs)

ÅKERBLAD, HANS: *Villa i Saltsjö-Duvnäs*. Byggmästaren 35 (1956) nr A 10,
sid. 202–204

DK 728.3 (485 Skövde)

ERSKINE, RALPH: *Villa i Skövde*. Byggmästaren 35 (1956) nr A 10,
sid. 205–207

DK 728.3 (485 Saltsjö-Duvnäs)

ERSKINE, RALPH: *Villa i Saltsjö-Duvnäs*. Byggmästaren 35 (1956) nr A 10,
sid. 207–209

DK 728.3 (485 Kungsör)

MATHSSON, BRUNO: *Villa i Kungsör*. Byggmästaren 35 (1956) nr A 10,
sid. 210–212

DK 728.7 (485 Ödsmål)

ÅGREN, LARS: *Sommarvilla i Ödsmål*. Byggmästaren 35 (1956) nr A 10,
sid. 213–214

DK 728.7 (485 Värmdön)

FRÖLÉN, STURE: *Sommarvilla på Värmdön*. Byggmästaren 35 (1956)
nr A 10, sid. 215–216

En inbjudan att nydana

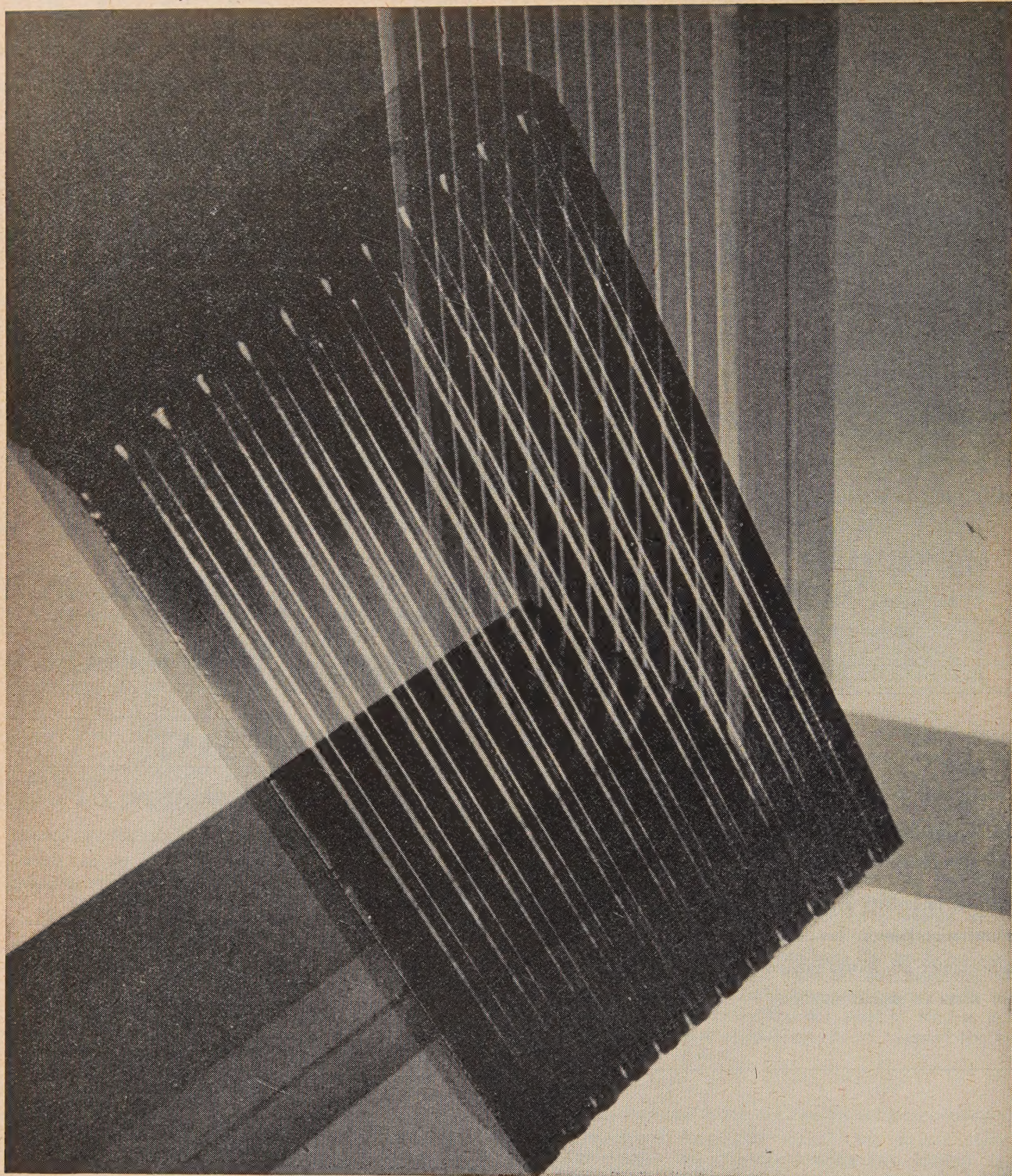

Foto C. E. Rosenberg A.R.P.S.

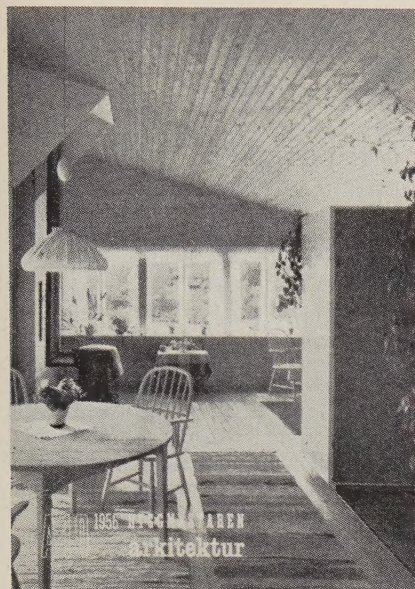
För den skapande arkitekten ger Höganäs nya serie klimatbeständiga, glaserade klinkerplattor i rikaste urval av format, färg och struktur en lockande inbjudan att slå an nya strängar när det gäller fasadinklädnader — att nydana på klassisk grund — att skriva en personlig signatur på sitt verk...

Och med estetiska värden förenas även ekonomiska. En Höganäsklädd fasad ger permanent skydd för vind och väta. Den är underhållsfri under byggnadens hela livs-

längd. Den kan med nya industrialiserade byggmetoder utföras till en kostnad som endast obetydligt överstiger den för traditionella fasader. Intet byggnadsmaterial har så som det keramiska kunnat besegra tiden!

Höganäsbolagets serviceavdelning för byggnadsmaterial ställer gärna sina mångåriga erfarenheter till Edert förfogande.

HÖGANÄS-BILLESOLMS AB, HÖGANÄS

På omslaget: Interiör från sommarvilla i Ödsmål
Arkitekt Lars Ågren. Foto: Lennart Olson

ENGLISH SUMMARY

Villa at Lund

By K Anshelm

p. 197—199

It was stipulated by the builder that his house must not look like the Veberöd railway station and that there should be space for a collection of art and arms. The house is situated in the villa district, the site has full-grown gardens at the south and turns a north-wall towards the street. No building-permit was obtained for the living room so provisory arrangements have to prevail for the time being.

Light-concrete walls are faced with »Hälsingborg» tiles on the flat side, and the building has a copper roof and black sheet metal chimneys. The house was built in 1953.

Villas at Borgholm

By R Andersson and A Delborn

p. 200—201

The arrangement of these houses is of the traditional Borgholm type with a high brickwork socle surmounted by a one-storey wooden superstructure. The basement consists of light concrete walls. The gables and other bearing wall units are covered with a smooth white plaster. Non-bearing parts of the walls have been plaster washed in various colours. The basement floor is a concrete slab placed direct on the ground with heating coils cast in. The floor-frame is concrete. The superstructure has been given the usual frame-work with an outside facing of vertical, roughly grooved and tongued 6"-wide panelling treated with light brown Cuprinol. The roof converging is of permanent gray felt.

Villa at Saltsjö-Duvnäs

By H Akerblad

p. 202—204

The family consists of 2 grown-ups and 4 children aged between 5 and 18. The build-

der wanted to be able to avail himself of government loans. The plan area of the building is about 125 sq m (1 345 sq ft) and by staggering the bedroom section a gain in building-ground has been used for additional rooms. All rooms including the kitchen face the south. The building has been made of light-concrete with a concrete joist-frame and a wooden roof, parallel ceiling of stretched fabric and surfacing of permanent roof felt.

Villa at Skövde

By R Erskine

p. 205—207

The owner — himself a contractor — has built the house on a forest site on the outskirts of the town. The building had to serve a dual purpose: family housing for four people and representation apartments for a contractor. The restricted size of the site made a two-storey building seem a natural solution. At the same time it was considered desirable to provide good contact between house and garden with sheltered outer rooms.

Villa at Saltsjö-Duvnäs

By R Erskine

p. 208—209

Elongated layout with room used as passage hall. Brick frame filled in with highly porous light concrete. Concrete joist-frame. An old building on the site was demolished and a sunken garden arranged in the basement.

Villa at Kungsör

By B Mathsson

p. 210—212

The building houses a family flat and an exhibition room. The external walls are made of prefabricated room-high units according to the Bruno Mathsson system. The building is based direct on the ground and is heated by heating coils in the floors.

Summer villa at Ödsmål

By L Ågren

p. 213—214

A narrow valley near Halsefjorden sheltered from western winds. The house is situated in the middle of the west slope diagonally across the stone wall providing the open-air terraces on both sides.

The house has been built of wood. The brick frame is insulated and faced on the outside with horizontal impregnated paneling. The west façade has been faced with gray asbestos cement and bordered with elongated window-linings. The roof is covered with corrugated gray asbestos cement sheeting.

Summer villa at Värmdö

By S Frölen

p. 215—216

The villa is situated on a hilly and relatively inaccessible site with steep seashores and is built of concrete, granite, façade bricks and teak wood.

KONGRESSER

INTERNATIONELL STADSBYGGNADS-KONGRESS I WIEN

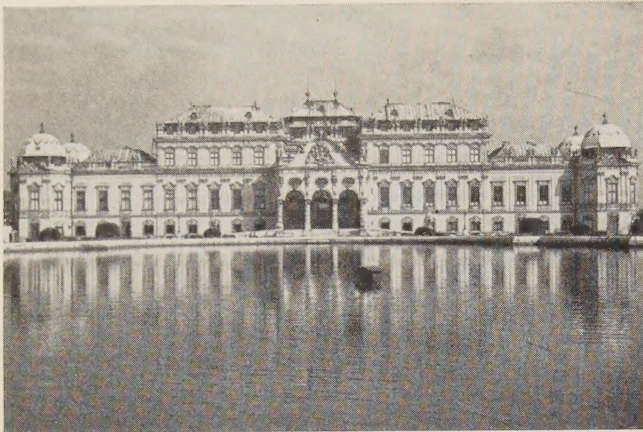
Vartannat år håller stadsbyggarnas internationella sammanslutning, International Federation for Housing and Town Planning (IFHTP), sin kongress med deltagande av medlemmar från hela jordklotet. I år hade kongressen, den tjugotredje i ordningen, förlagts till Wien, under tiden 22—28 juli. Trots att tidpunkten kanske kunde befaras inge betänkligheter var deltagandet över all förväntan.

Några ord om den yttre ramen. Kongressen avhölls i Wiens ståtliga rådhus, vars utmärkta lokaliteter gävo arrangörerna alla möjligheter att organisera kongressarbetet på ett förstklassigt sätt, möjligheter, som också väl tillvaratogs. Till det synnerligen goda intrycket av kongressens organisation bidrog också simultantolkningen till 4 språk av föredrag och debatter medelst kortvågssändare.

Debatter och föredrag interfolierades av studiebesök, utflykter i omgivningarna samt två mottagningar, den ena av österrikiska regeringen i slottet Schönbrunn.

I den välarrangerade och instruktiva utställningen i anslutning till kongressen deltog *samtliga* västeuropeiska länder — utom Sverige. Vad än orsaken kan ha varit till denna för de svenska representanterna besvärliga situation — vad skulle man svara sina utländska kollegor, när de frågade efter Vällingby och andra exempel på stadsbyggnad i Sverige, som de väntat att få se illustrerade på utställningen — så är det svårt att finna hållbara ursäkter för Sveriges uteblivande. Om man vill söka bedöma andra länders insatser på stadsbyggnadsområdet, sådana de avspeglades på utställningen, och jämföra dem med Sveriges, så kommer man nog till det resultatet att Sverige hävdar sig mycket väl. Och Sverige anses på åtskilliga håll som ett föregångsland, inte bara när det gäller socialt bostadsbyggande utan också på stadsplaneringsområdet.

För att Sverige på en kongress som den nu ifrågavarande skall kunna göra en insats, fordras givetvis en ansvarig ledning för landets representation, ett samråd om vilka principiella inlägg som skola göras i debatterna och om vilka åtgärder i övrigt, som från landets sida bör vidtagas för att främja ett tillfredsställande utbyte för alla parter av kongressen. Tåta sammanträden under själva kongressen för landets representanter bli också erforderliga. Det kan nämnas att Svenska Kommunaltekniska Föreningen för några år sedan uppvaktade byggnadsstyrelsen med anhållan om åtgärder för en effektiv svensk representation vid dessa kongresser. Det bör nu ankomma på de svenska ledamöterna i den internationella federationens ledning att svara för att den svenska re-

En av Wiens mest kända sevärdheter är de två Belvedere-slotten, byggda omkring 1720 av J L von Hildebrandt

presentationen vid nästa kongress, i Liège 1958, blir ordnad och förberedd på ett tillfredsställande sätt.

Så till kongressens sakliga innehåll. Temat för kongressen var »Staden och dess ytterområden», och olika sidor av detta omfångsrika ämne behandlades i sex olika kommissioner eller utskott med följande ordförande.

- I. Den moderna stadens strukturproblem.
Professor Marshall Miller, USA.
- II. Strukturproblemen i städernas ytterområden.
Professor Franz Schuster, Österrike.
- III. Planeringsåtgärder för ytterområdena.
Mr E H Doubleday, England.
- IV. Åtgärder för främjande av planläggning.
Professor dr Hollatz, Tyskland.
- V. Sanering av förslummade delar av ytterområdena.
Jean Canaux, Frankrike.
- VI. Riktlinjer för bestämmande av boendetäthet och inverkan härav på bostadsbyggandet.
Ingenjör J de Ranitz, Holland.

Det är uppenbart, att den första kommissionens ämne var mest omfattande och inbegrep åtskilligt av de andra kommissionernas ämnesområden. Kommission I räknade också det högsta deltagarantalet.

Plenarföredragen hade inskränkts till två. Det ena rörde sig om »Liv och arbete i staden och dess omgivningar» och hölls av Raphael Pico från Puerto Rico, som spelat en ledande roll vid utvecklandet av näringslivet på denna ö, som tillhör USA. Raphael Pico är visserligen i första hand stadsplaneman men också ledande politiker och det är därför förklarligt, att han i föredraget underströk den finansiella sidan av plane-

ringen, att man inte skall lägga ner arbete på projekt, som av ekonomiska skäl inte kan komma till utförande. Han framhöll också kraftigt, att det är ett högt pris, vi måste betala för den nu pågående starka urbaniseringen på grund av den trängsel av människor och fordon, som likt en förhärjande cancer förstör hjärtat i våra städer och förorsakar rubbningar i den själsliga balansen hos människorna. Att flytta ut till förorterna, kunde kanske betraktas som en förbättring, men knappast som en lösning. Men det finns också hoppgivande tecken; saneringsverksamheten, »new towns» och det starkt ökade intresset för stadsplanering i folkens djupa led.

Som det största problemet för framtiden betecknade Pico atombomben och den fredliga användningen av atomkraften. Vid debatterna i utskotten kom emellertid dessa faktorer sällan på tal. Uppenbarligen vet man ännu för litet om hur stadsbyggandet kommer att påverkas.

Så kom det andra föredraget, i vilket professor Franz Schuster, Österrike, talade om »Planläggning av en stad och dess omgivningar». För oss svenskar föreföll det kanske en smula förvånande att höra, vilken avgörande betydelse, Schuster tillmätte vem som äger marken. »Wer den Boden besitzt, bestimmt das Schicksal der Planung.» Det är tydligt, att man i andra länder inte kommit så långt som hos oss vad beträffar det samhälleliga inflytandet över pla-

neringen. Mindre förvånande var Schusters konstaterande, att det ofta saknas pengar för att finansiera de projekt, som stadsplaneringen aktualiserar. Det väsentliga i hans föredrag rörde sig nog om betydelsen av att komma till rätta med de spörsmål och hinder, som uppstår i samband med ombyggnad av stadsområden, vars svårighetsgrad vida överstiger bebyggelseproblemen på jungfruliga områden; det är här de stora svårigheterna uppstå och det är denna ombyggnad och förnyelse, som utgör stadsbyggarnas förnämsta och viktigaste uppgift. Uppgiften innebär i själva verket en nyorganisation av hela det mänskliga livet på alla områden och därför måste man ha klart för sig dels hur livet nu fungerar och hur det kommer att se sig efter stadsombyggnaden. Man måste t. ex. i detalj känna näringslivet. Stadsplanering är därför något mycket mer än att blott göra en stadsplan, man måste förstå dess levande innehåll, hur livet kommer att se sig inom området och vilka konsekvenser stadsplanen kommer att få för samhällets olika funktioner.

Vid diskussionerna inom utskotten kom det ofta fram, hur litet man egentligen vet om vad som händer, när en stadsplan ändras på ett mera genomgripande sätt inom ett redan bebyggt område. Vad händer exempelvis, om ett bostadskvarter byggs om till kontor? Hur påverkas närhetsbutikerna, behovet av parkeringsplatser, trafiklederna? Det betonades också icke minst av professor Schuster att man måste forska mera, man måste skaffa sig mera ingående och vetenskapligt grundad kännedom om hur stadsförnyelse påverkar samhällsfunktionerna.

Typiskt för osäkerheten rörande t. o. m. grundläggande normer för stadsplaneringen utgjorde diskussionen om erforderliga parkeringsytor. Låt mig nämna bara ett exempel. En av de ledande stadsplaneringsmännen från London företrädde den åsikten, att för en kontorsbyggnad borde man ha en parkeringsplats per ca 24 m² lägenhetsyta, under det att en representant för Sydafrika menade, att man i motsvarande fall borde ha en parkeringsplats per 2-3 m² lägenhetsyta. Sydafrika är ju också det land, som närmast Amerika har den största biltätheten i världen.

Samma osäkerhet gick i viss mån också igen, när det gällde boendetätheten. En representant för Londons stadsplaneväsen, som uppenbarligen mycket ingående studerat hithörande frågor, hade kommit till den uppfattningen, att man i de centralaste områdena borde ha en boendetäthet av 500 personer per ha, i bostadsområdena närmast centrum 340 invånare per ha och i ytterområdena 170-250 invånare per ha. Han deklarerade vidare, att för storstaden den angivna boendetätheten av 340 invånare per ha i allmänhet var den bästa. Man kunde inte vinna mycket genom att gå högre och han hänvisade då till den bekanta ekonomiska princip, som benämnes »law of diminishing returns».

Det nutida Wien — butiker vid Kärntnerstrasse

S:t Stephansdomen

För övriga engelska städer föreföll normerna variera en del, men på det hela taget ville det nog synas som om londonsiffrorna voro erfarenhetsmässigt bäst underbyggda. Edinburgh exempelvis hade satt den övre gränsen till 350 personer per ha. Holländarna åter hade en annan norm, de räknade i lägenheter per ha. I rena bostadsområden utgjorde övre gränsen 14 lägenheter per ha, i de allra centralaste delarna 50 lägenheter per ha, vilket väl motsvarar ungefär 30–40 resp. 150–200 personer per ha. Den holländske delegaten betonade emellertid starkt, att man också måste ta hänsyn till lägenhetstypen. I centrum borde man icke ha några familjelägenheter utom för gårdskarlar och portvakter. I övrigt borde lägenheterna planeras för välsituerade människor utan barn.

Frågan om sanering och utformning av städernas mer eller mindre försummade cityområden blev också livligt debatterad. Man företrädde allmänt den åsikten, att det icke var möjligt att inhysa lika många människor i cityområdet efter ombyggnaden, som fanns där före densamma. I Rotterdam t. ex. hade man lyckats i planerna inrymma lika många kubikmeter byggnadsvolym, som fanns före tyskarnas bombardemang under kriget, men man räknade nu med att blott 50 % av det tidigare antalet människor kunde få bo inom området. Samma problem förorsakade stora bekymmer i England, där man exempelvis i Birmingham efter saneringen endast räknar med att kunna hysa 65 % av den tidigare befolkningen. Dessutom har man där att taga hänsyn till, att man icke har någon jungfrulig mark att bygga på inom stadens administrativa gränser, och att inkorporera tycks för engelsmännen vara ett lika besvärligt och ibland motbjudande företag som hos oss.

Ytterligare ett par siffror. I London tillät man ett så högt exploateringsstal för tomterna i cityområdet som 5,0; dvs.

våningsytan fem gånger så stor som tomtytan. I sekundära lägen utgjorde övre gränsen 3,5. Andra delegater från England ansåg emellertid, att siffran 5,0 var alltför hög.

Även trafikfrågorna diskuterades givetvis livligt och en tysk representant från Hamburg företrädde inom det första utskottet en ny, smått revolutionerande linje inom trafikplaneringen, dock utan att vinna något större intresse från åhörarnas sida, mest kanske beroende på hans sätt att framställa saken. Han menade, att man vid trafikplaneringen i första hand skulle taga hänsyn till människans instinktiva reaktioner i ett givet ögonblick, och han trodde sig t. o. m. våga påstå, att man kunde komma så långt, att trafikskyltar och signaler skulle kunna bli onödiga. Han föreslode också ett system för planläggning av nya bostadsområden, varigenom man korsningsfritt kunde komma in till stadens centrum, varvid också alla matargator till huvudleden inriktats mot centrum. Han anmärkte också på trafikplaneringen i Vällingby, där centrum

genomkorsas av genomgångstrafik, en anmärkning som han enligt min mening har alldeles rätt i, hur välplanerat Vällingby i andra avseenden än är.

Miljöfrågorna ägnades livligt intresse. Man har nog allmänt en känsla av att de nya bostadsområdena lite varstans i Europa växt upp till sovstäder utan eget liv. En holländsk representant uttryckte det så: »Das gestige Klima wird unfruchtbar.» I det sammanhanget berördes också den mentalhygieniska sidan av stadsbyggnadskonsten, vad man skulle göra för att förebygga de allt vanligare psykiska sjukdomarna bland storstädernas människor, ett problem som för övrigt för närvarande debatteras livligt i Amerika. Det kan ifrågasättas om man i stadsplaneringen tar vederbörlig hänsyn till denna faktor. Trängseln i storstaden, de deprimerande långa resorna, den knappa fritiden, jäktet, hetsten, det hårda psykiska klimatet – alla dessa omständigheter kräva säkerligen den allra största uppmärksamhet även av stadsplanerarna.

Ake Eriksson

Mördande reklam

För ett par år sedan dök ett montermonster av nedanstående utseende upp i Stockholm. Anordningen som uppsatts av en reklamfirma var avsedd att i förvärvssyfte uppbära allahanda affischer. Även den som fann monstret med karosseripanelen mindre attraktivt eller rentav fränstötande, tog det väl tämligen lugnt, då det första exemplaret endast, som det hette, uppsatts »på prov», och en privatperson (med hälsovårdsnämndens hjälp) lyckades få det avlägsnat från sin bostads närhet. Om detta stod det ju en hel del i tidningarna. Dessutom kunde man kanske anse att en stor stad borde kunna assimilera ett sådant utslag av reklamens elefantiasis.

Men om man i dag reser igenom lan-

det kan man få se samma anordning på åtskilliga håll och därtill på de mest oväntade och olämpliga platser. I mindre städer, i anslutning till låg bebyggelse med intimare skala blir effekten grotesk.

Möjligen är reklamanordningen effektiv. Även den mest intetsägande affisch kan nog påräkna en viss uppmärksamhet i sammanhanget. Ty monstret rör sig. Det kan t. o. m. rotera åt två håll samtidigt. Men då man näppeligen sätter upp det utan tillstånd kan man uttrycka den förhoppningen att vederbörande myndigheter runt om i landet tänker sig för minst ett par gånger. Att det sanktionerats på några platser i Stockholm kan vara illa nog. Oftast är gatubilden mycket ömtåligare än i en mindre stad än i en stor.

E Th

S:t Eriksmässan

Den 14:e S:t Eriksmässan ägde rum den 1-16 september. Ur byggnadssynpunkt tilldrog sig två utställningspaviljonger särskilt intresse, nämligen den amerikanska och den stora svenska paviljongen, båda belägna på utställningsområdet vid Storängsbotten.

Den amerikanska paviljongen har ritats av arkitekt *Reino Aarnio*, New York, i samarbete med arkitekt *SAR Gustaf Lettström*. Paviljongen är delvis byggd i två plan, bottenplanet är 650 m² och sammanlagda utställningsytan 1 000 m².

Den svenska paviljongen har planmåten 60 × 170 m med en höjd av 8 m vid fasadliv. Den är konstruerad med pelare och balkar av strängbetong med utfackningar av siporex. Hallen är likom den amerikanska demonterbar då man haft att ta hänsyn till en eventuell framtida förflyttning.

Konstruktör har varit konstruktionsfirman Jacobsson och Widmark.

Överst t. v. och i mitten: Den amerikanska paviljongens entréfasad och fasaden mot söder

Nedan: Exteriörbilder av den nya svenska paviljongen

Foto: BYGGMÄSTAREN

VILLA I LUND

Arkitekt SAR Klas Anshelm

DK 728.3 (485 Lund)

Byggherren ville ha ett hus som inte såg ut som järnvägsstationen i Veberöd och med plats för konst och vapen. Huset ligger i villakvarter med tomten vändande sig mot söder inåt uppvuxna trädgårdar och bildar norrmur mot gatan. Byggnadstillstånd erhöles ej för vardagsrummet så en del är ju litet provisoriskt ännu så länge.

Huset är byggt med väggar av lättbetong klädd med

Hälsingborgstegel på flatan, kopparbelagt tak och skorstenar av svartplåt.

Byggnadsår: 1953.

Byggnadskonstruktör: *Centerlöv och Holmberg, Lund.*

VVS-konsult: *Södra Sveriges Ångpanneförening.*

El-konsult: *Charless Betts, Malmö.*

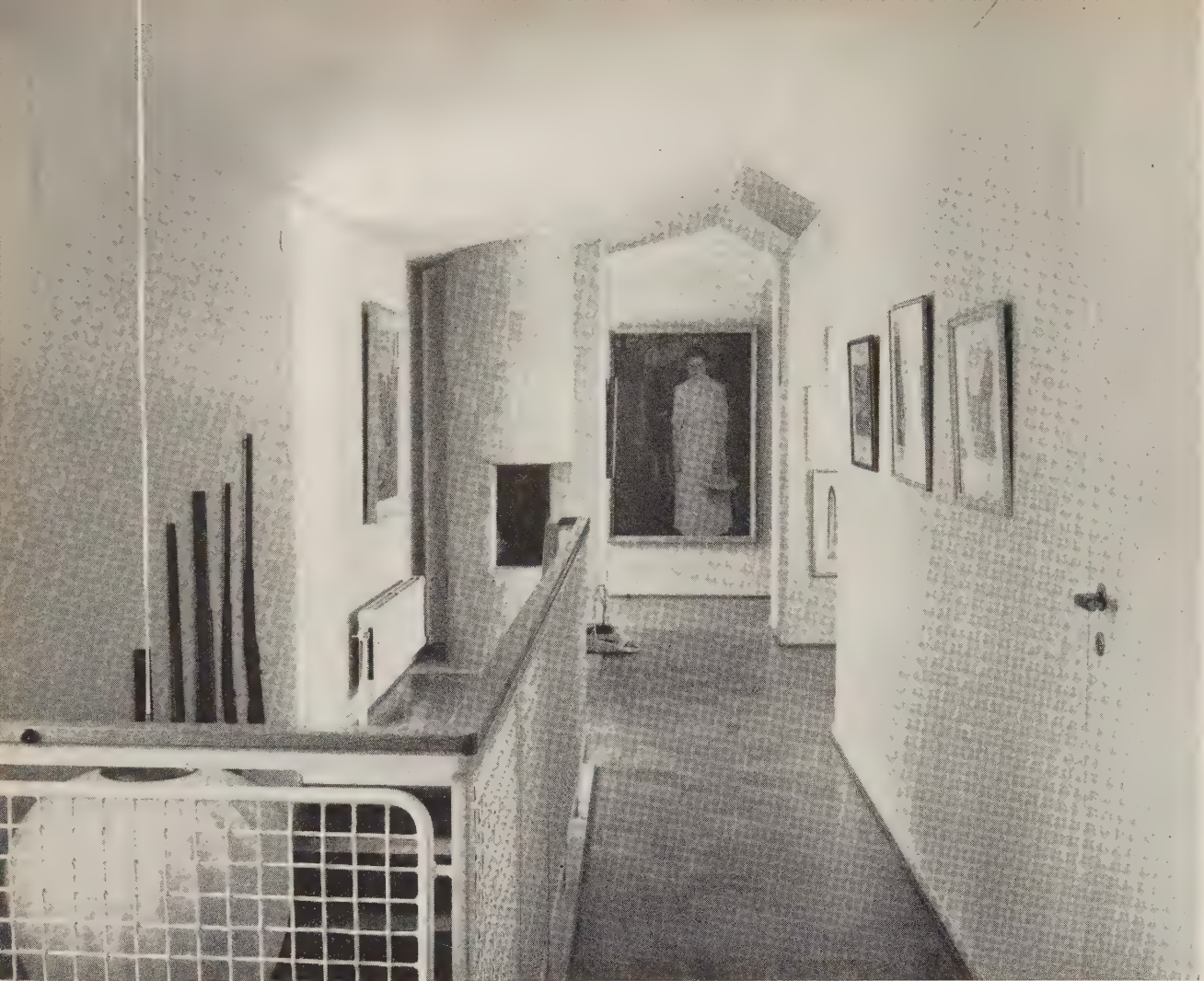
Trädgård: *Erik Mattsson, Lund.*

Medhjälpare på arkitektkontoret: arkitekt SAR *Bernt Nyberg.*

Ägare: Fil. lic. *Gad Rausing.*

Vinjetten: Fasad mot trädgården

Samtliga fotografier: Lennart Olson

Ovan: Interiör av hallen i övre våningen

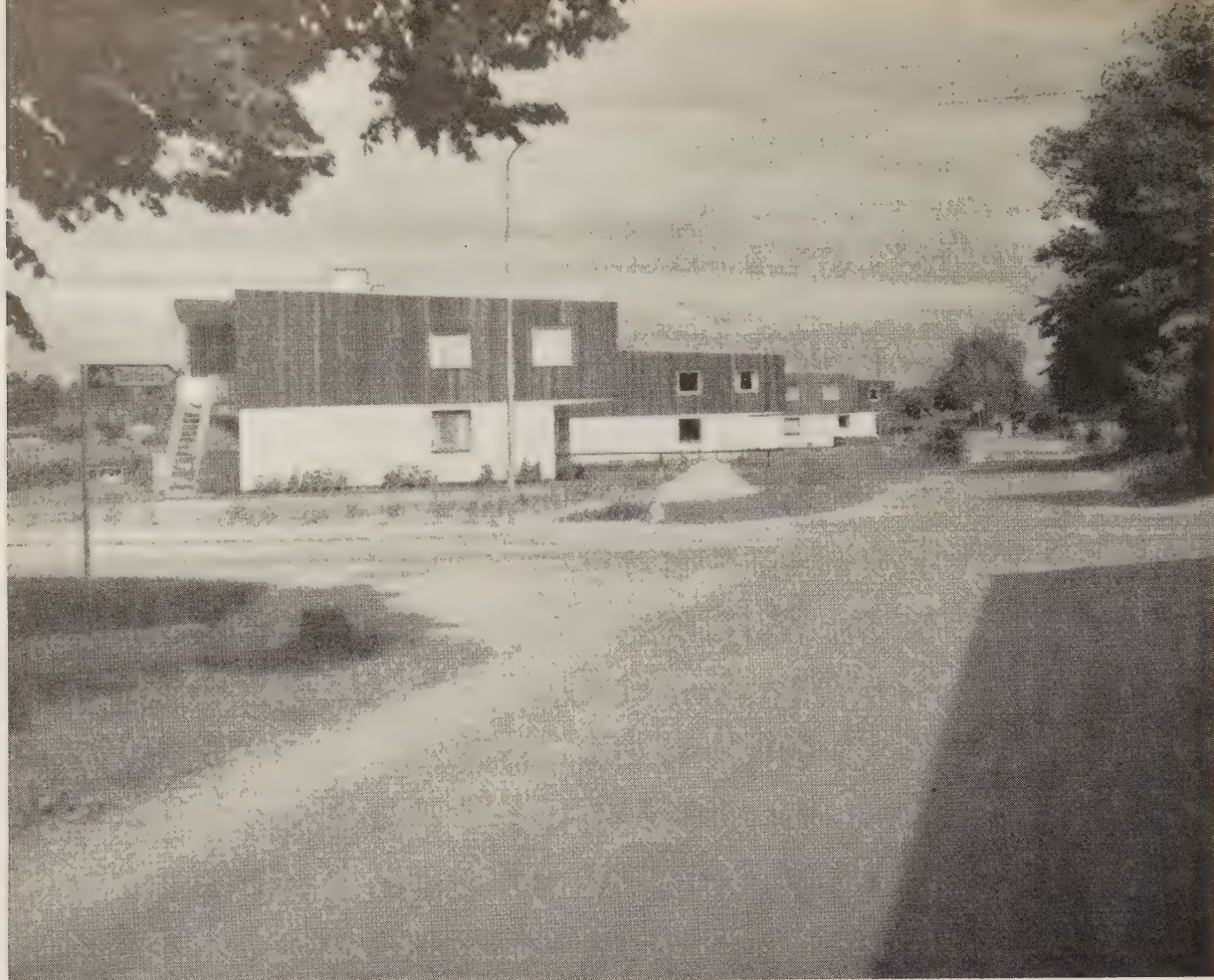

T. v: Överplan och bottenplan. Skala 1 : 250. 1. vardagsrum 2. sovrum 3. kök 4. matsal 5. grovkök 6. serv.rum 7. garage 8. hembiträdesrum 9. gästrum 10. arbetsrum 11. redskap (Vardagsrummet är ännu ej uppfört)

Ovan: Entréfasaden

T. h. Detalj av entrén med det utskjutande vindfånget

VILLOR I BORGHOLM

Arkitekter SAR Reed Andersson och Arne Delborn

Tomtmarken, som är belägen intill hamnen i Borgholm med utsikt över Kalmarsund åt väster, ingick tidigare som en del av Bäckmans park. Då staden är relativt väl tillgodosedd med grönområden ansågs att man här utan olägenhet skulle kunna erhålla några bostadstomter med relativt exklusivt läge. För att försäkra sig om en enhetlig byggnadstyp lät BN i samband med stadsplaneändringen utarbeta skisser till byggnaderna. Staden sålde sedan tomtarna med förbehåll att köparen uppförde de skisserade husen. Tomterna såldes separat till fyra privatpersoner, vilka gemensamt lät utarbeta programhandlingar och infordra anbud, ett samgående som fungerat väl.

Byggnaderna orsakade under byggnadstiden stor uppståndelse i konservativare borgholmskretsar och höll insändarspalterna i lokalpressen välfyllda samt

DK 728.3 (485 Borgholm)
räddade middagskonversationen i Borgholm under vintersäsongen 1954–55. Husen är dock trots allt till sin disponering av traditionell borgholmstyp med en hög murad sockel och därpå en träöverbyggnad i en våning. Denna hustyp motiveras i detta som i så många andra fall av en för högt placerad avloppsledning. En bidragande orsak är givetvis också den strålande utsikten över Kalmarsund vilken tillvaratas genom bostadsvåningens placering ovan trafik och buskvegetation.

Vid projekteringstillfället var lägenhetsytan för en familjshus ur belåningssynpunkt maximerad till 100 m² och överbyggnaden är utförd med denna yta. Genom att »källaren» placerats i markplanet kunde här inredas entré och tre rum extra på tillhoppa ca 50 m². Dessa rum utnyttjas också i enlighet med gammal borgholmstradition i viss omfattning som uthyrningsrum för sommargäster.

Undervåningen är murad i lättbetong med gavlar

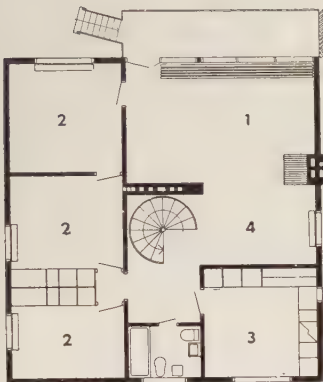
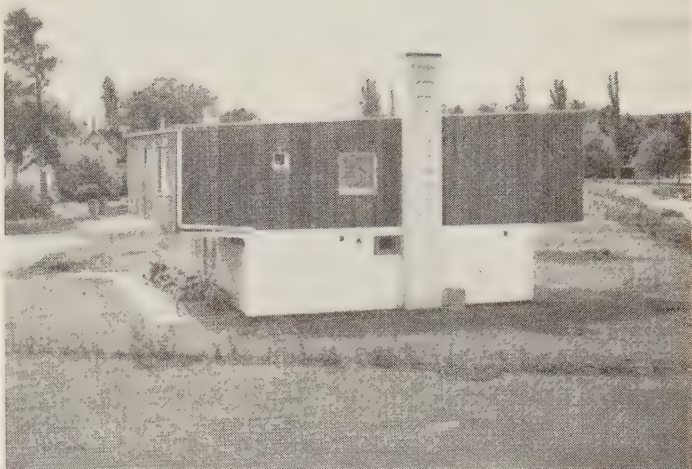
Samtliga fotografier: Arne Delborn

och övriga bärande väggelement slätputsade vita. Icke bärande väggutfackningar är stänkputsade i varierande färgtoner. Källargolvet är utfört som en betongplatta på mark med ingjutna värmeslingor. Mellanbjälklaget är av betong. Överbyggnaden är utfört som ett regelhus av gängse konstruktion med utvändigt stående 6" bred råspontad panel som behandlats med ljusbrun Cuprinol. Takbeläggning underhållsfri grå papp.

Kostnaderna inklusive tomt, planering, arvoden m. m. uppgick till mellan 75 och 80 000 kr beroende på olika detaljutföranden för de olika husen.

Husägarna uppger sig trivas med och i byggnaderna och det hittills allvarligaste irritationsmomentet utgörs av nyfikna och intresserade turister och andra som tager det för självklart att få komma in och gå s. k. husesyn.

På kontoret har arkitekt SAR *Evald Jonnergård* och arkitekt *Olavi Manninen* vid olika tidpunkter varit de flitigaste medarbetarna.

Ovan t. v: Överplan. I mitten och t. h: Två varianter av källarplaner. Skala 1 : 250. 1. vardagsrum 2. sovrum 3. kök 4. matplats 6. förråd 7. garage (därntill hobbyrum) 8. uthyrningsrum 9. tvättstuga 10. pannrum

VILLA I SALTSJÖ-DUVNÄS

Arkitekt SAR Hans Åkerblad

DK 728.3 (485 Saltsjö-Duvnäs)

Familjen består av 2 vuxna och 4 barn i åldern 5 till 18 år. Byggherrens önskemål var att kunna uppföra villan med statliga lån. Byggnadens bottenyta är ca 125 m², och genom halvplansförskjutning i sovrumsdelen har en terrängvinst kunnat utnyttjas för ytterligare rum. Villan har lagts så nära intill den södra tomtgränsen som möjligt för att ge ett uterum framför entrén och vardagsrum i anslutning till två befintliga ekar. Samtliga rum inkl. köket är orienterade mot söder. Byggnaden är uppförd i lätt-

Vinjetten: Fasad mot söder

T. v.: Överplan och bottenplan. Skala 1 : 250. 1. vardagsrum 2. sovrum 3. kök 4. matplats 7. garage 9. strykrum

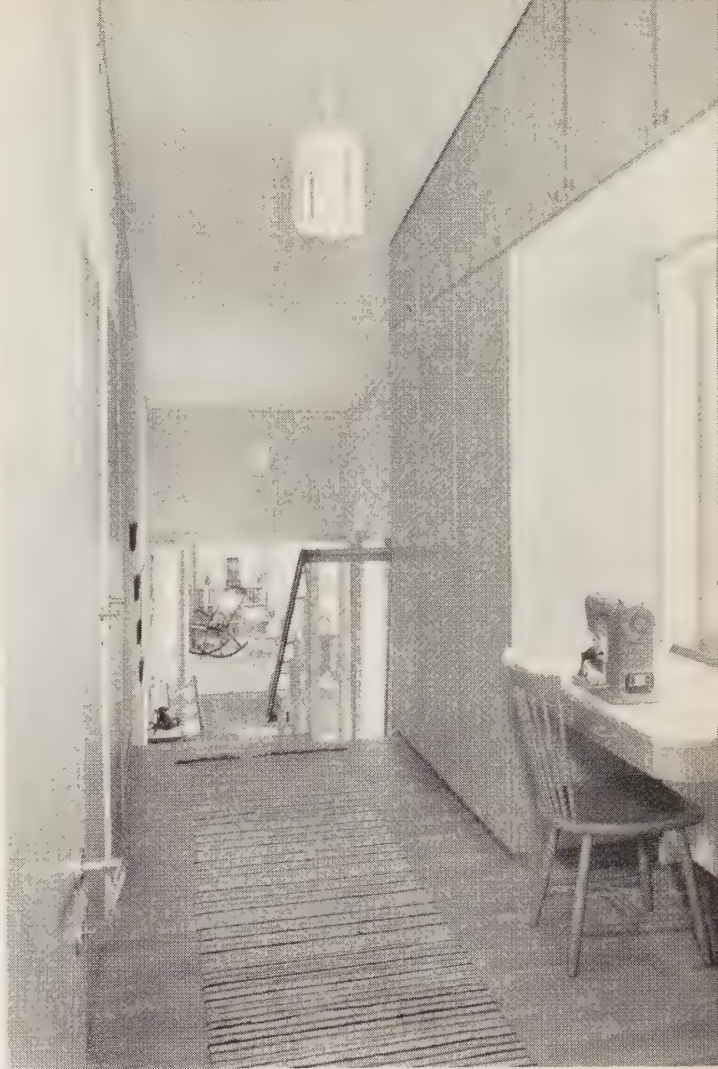
Ovan: Köket. Snickerierna fanerade med valnöt

T. h: Blick från sovrumsavdelningen mot vardagsrummet

betong med betongbjälklag och taklag av trä med vävspända undertak och ytbeläggning av underhållsfri takpapp. Inredningssnickerier och skåp vid matplats med genomställningslucka till köket är utförda i valnöt.

Arkitektens medarbetare på kontoret har varit arkitekt SAR *Birgit Estberg-Pettersson*.

Ägare: Byråingenjör *Helge Söderberg*, som uppfört villan i egen regi.

Samtliga fotografier: *Sune Sundahl*

T. h: Kontakt mellan entré och vardagsrum erhålles genom den öppna trappkonstruktionen

Nedan: Längdsektion. Skala 1 : 250

T. v: Entréfasad mot norr

Nedan: Matplatsen i vardagsrummet. Väggen mot köket är utförd som ett skåp med genomställningslucka

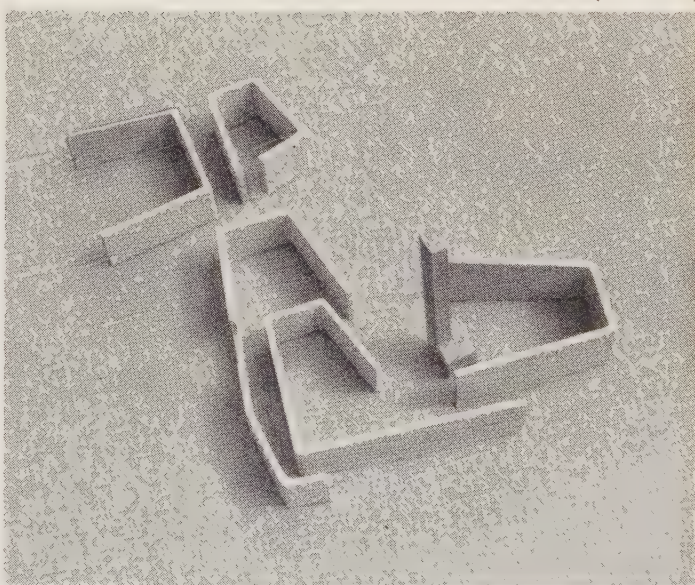
VILLA I SKÖVDE

Arkitekt *ARIBA* Ralph Erskine

DK 728.3 (485 Skövde)

Huset har uppförts av uppdragsgivaren – själv byggmästare – på en skogstomt i utkanten av staden. Den dubbla funktionen av familjebostad för fyra personer och representationsbostad för en byggmästare har bestämt husets planlösning. Den begränsade tomtytan gör en tvåvåningsbyggnad naturlig, men samtidigt var god kontakt mellan hus och trädgård samt skyddade uterum väsentliga önskemål vid projekteringen.

Ett hus kan karakteriseras genom sina rumsliga egenskaper. I detta speciella fall har man spelat med tomtens fria rum, som begränsats i zoner för olika verksamheter, omslutna av sammanhängande skärmar. Samtidigt som skärmarna ger stark rumslig upplevelse skapas intim kontakt med trädgården genom stora fönster och glasdörrar i skärmväggarnas brytningspunkter, en kontakt som ytterligare förstärks genom att husets plattform fortsätter ut i trädgården.

T. h: Modellfoto av byggnadens bärande väggskärmar

Bottenvåningens rum har grupperats mellan fyra skärmar. Den inre av dessa omsluter vardagsrum, matsal och hall – husets uppehållsrum. Den starka skärmverkan man upplever i denna del av huset karakteriseras av att rummen öppnas inåt mot varandra och mot en inre trädgård samtidigt som kontakten med yttre världen är intensiv genom koncentrerade utsiktsfönster.

Kök, serveringsrum, entré och kapprum har förlagts inom en yttre skärm, som omsluter matsal och hall. Särskild köksentré i kombination med grovkök har utformats som en länk mellan köksdelen och två skärmväggar som omsluter garage resp. jungfrukammare. Mellan de två skärmvolymerna finns ett utrymme för trädgårdsredskap.

Övervåningen som omsluts av en kontinuerlig träskärm kan upplevas som en volym som frigjorts från bottenvåningen såväl rumsligt som konstruktivt. Den högt sittande fönster-slitsen mellan bottenvåningens skärmväggar och övervåningens slutna volym understryker den vertikala uppdelningen.

Bottenvåningens skärmväggar är uppförda av lättbetongblock, putsade invändigt, målade utvändigt. De har genomgående hållits i grå och vita färgtoner. Innertaket är beklätt med sågade bräder, ljust betsade. Golvet är belagt med utvalda bräder av kärnfuru. Trappan har vanstycken av furu och steg och handledare av teak.

Övervåningen är en genomgående träkonstruktion, omsluten av en skärm av sågade bräder, som perforerats mot norr för att släppa in ljus till badrum och hall, men öppnats mot söder i normala sovrumsfönster. Samtliga rum har furupanel, i allmänhet ljust betsad, utom i badrummet där den är oljelaserad. Väggspanelen är hyvlad, takpanelen har sågad yta. Övervåningens golv är täckt med linoleum.

Ägare: Civilingenjör Carl Tesdorpf.

T. v: Överplan och bottenplan. Skala 1:250.
1. vardagsrum 2. sovrum 3. kök 4. matplats
5. arbetsrum 6. bibliotek 7. garage

T. h: Interiör av hallen i
övertvåningen

Nedan: Fasad mot sydväst

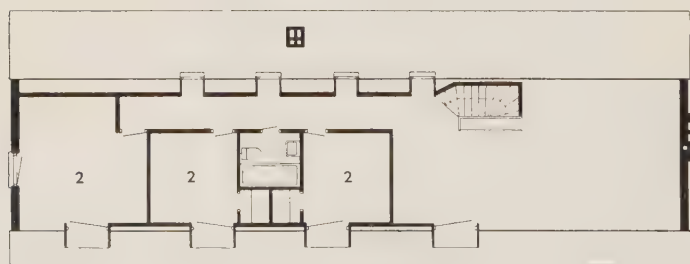
Samtliga fotografier: Ralph
Erskine

VILLA I SALTSJÖ-DUVNÄS

Arkitekt *ARIBA Ralph Erskine*

DK 728.3 (485 Saltsjö-Duvnäs)
Långsträckt plan med genomgångsrum. Stomme av tegel med utfackningar av högporös lättbetong. Bjälklag av betong. Äldre byggnad på tomten revs och en försänkt trädgård anordnades i dess källare.

Konstruktör: *Lindbergs Ingenjörbyrå*, Stockholm.

Ägare: Disponent *E Nilsson*.

T. v.: Överplan och bottenplan. Skala 1 : 250. 1. vardagsrum 2. sovrum 3. kök 4. matsal 5. serv.rum 6. hall 8. arbetsrum 9. hembiträdesrum

Nedan Gavelfasad mot öster

Samtliga fotografier: Sune
Sundahl

VILLA I KUNGSÖR

Arkitekt Bruno Mathsson

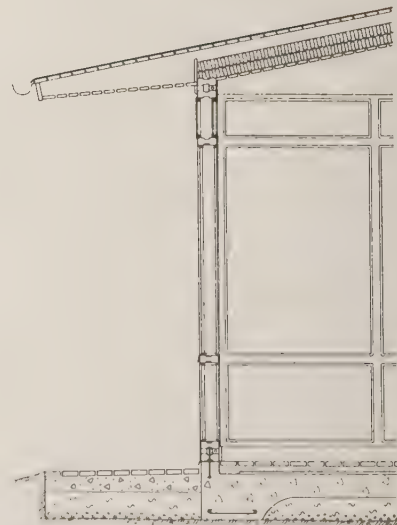
DK 728.3 (485 Kungsör)

Byggnaden innehåller både familjebostad och en utställningslokal för de kontorsmöbler som säljes av ägaren. Villan är belägen i Kungsör omedelbart vid rikshuvudvägen på en oregelbunden och relativt trång tomt, som har kommit att bestämma byggnadens planform.

Ytterväggarna består av rumshöga fabriksstillverkade element enligt system Bruno Mathsson med tre fasta glastrutor, utåt två-glas »Brunopane» och inåt 3 mm tjockt innerglas. Inåtgående ventilationsluckor i överbågarna med myggnät på utsidan. El-uttagen är placerade på golvsöcklarna.

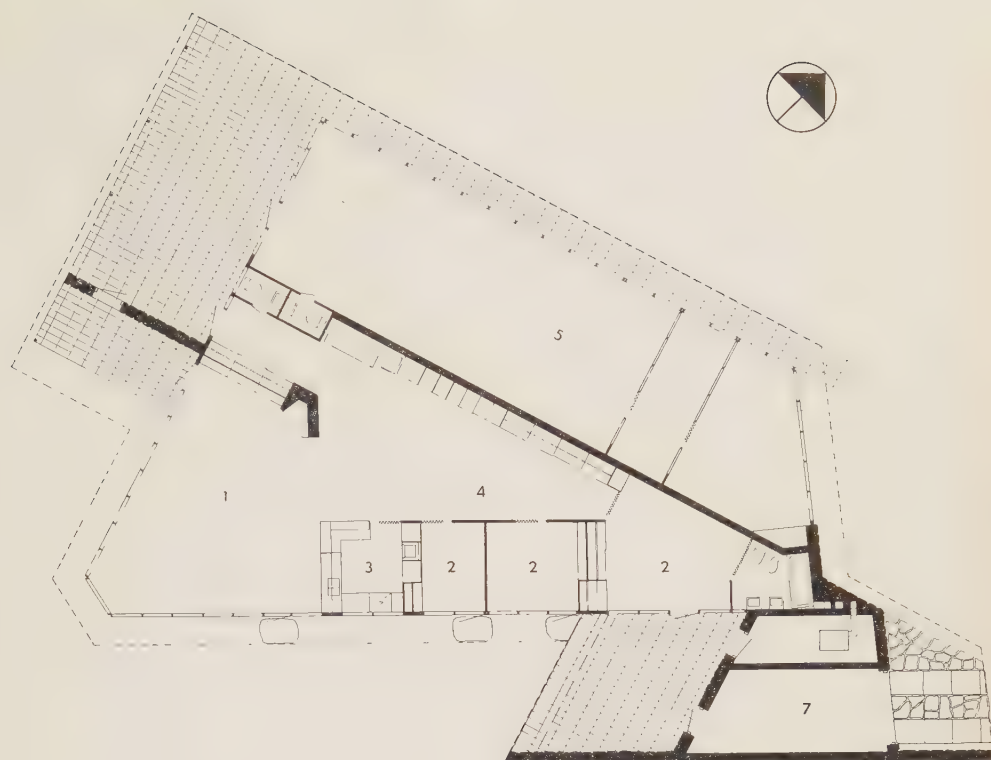
Byggnaden har grundlagts direkt på mark på dränerings- och isoleringslager. Golven har belagts med svensk golvmosaik och uppvärmningen sker genom värmeslingor i golven. Taket är isolerat med mineralull och belagt med två lag underhållsfri takpapp. Den ljudabsorberande innertakpanelen är av obehandlad furu.

Ägare: Disponent *Helge Prenker*.

T. h: Vertikalsektion
genom yttervägg
Skala 1: 50

T. h: Plan. Skala 1 : 250.
 1. vardagsrum med mat-
 plats 2. sovrum 3. kök 4. lek-
 och hobbyrum 5. utställ-
 ningshall 7. garage

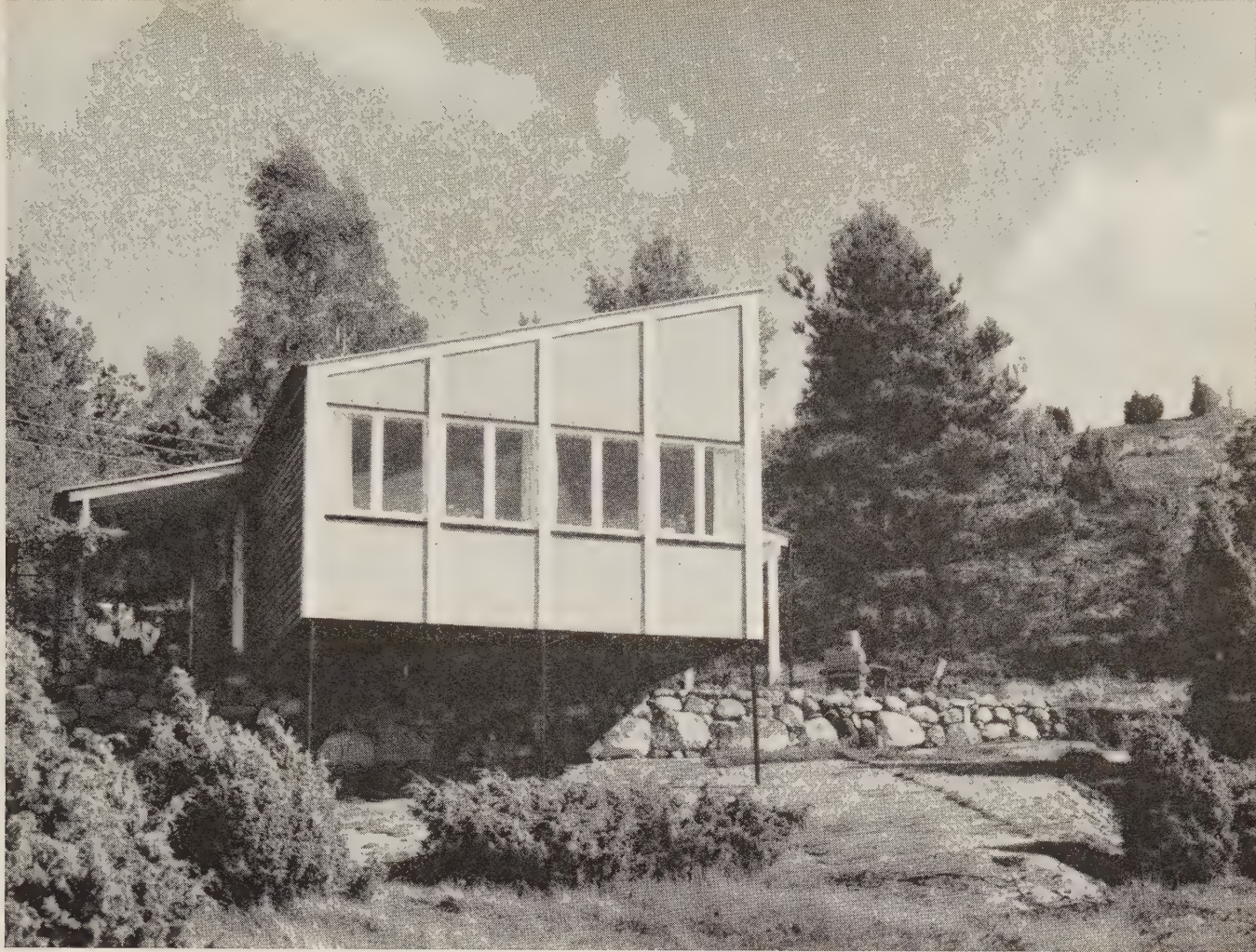

Ovan: Köket sett från lekrummet

T. v: Interiör av den överljusbelysta centrala hallen vilken fungerar som lek- och hobbyrum

Samtliga fotografier: Arne Persson

SOMMARVILLA I ÖDSMÅL

Arkitekt SAR Lars Ågren

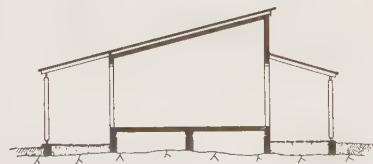
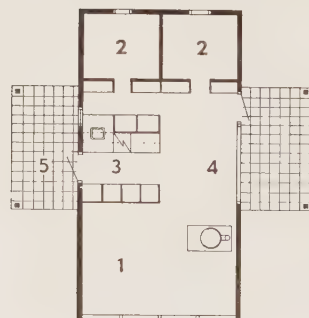
DK 728.7 (485 Ödsmål)

En trång dalgång nära Halseffjorden, i lä för västliga vindar. Dalens botten är ett öppet fält. På sluttningarna växer blandskog. Det är inlandsnatur. Havet gör sig påmint med brus och saltfläckade fönster-rutor vid hårda västliga vindar. Huset ligger mitt i västerslutningen på tvären över den stenmur som gett uteplatserna på båda sidor. Många har frågat varför.

Huset är byggt av trä. Tegelstommen är isolerad och utvändigt klädd med liggande panel som impregnerats. Fasaden mot väster är klädd med grå eternit och listad med förlängda fönsterfoder. Taket är täckt med korrugerad grå eternit. Invändiga paneler är laserade i sovhytterna och i övrigt obehandlade. Värme-källan är en braskamin.

Ägare: Riksdagsman *Pelle Bergman*.

Plan. Skala 1 : 250. 1. storstuga 2. kammare 3. kök 4. matplats 5. utekök
Samtliga fotografier: *Lennart Olson*

Ovan: Fasad mot öster

Nedan: Interiör av storstugan

SOMMARVILLA PÅ VÄRMDÖN

Arkitekt SAR Sture Frölén

DK 728.7 (485 Värmdön)

Byggnaden är belägen på en kupe-rad och relativt otillgänglig tomt med branta sjöstränder, samt med en vacker och vidsträckt utsikt. Ägarens önskemål har varit att i planlösningen taga hänsyn till dessa förutsättningar. Uppvärmningen sker dels genom golvvärme och dels genom varmluft.

Byggnadens utförande är av mycket hög klass. Grunden utgöres av betong och granit, våningsplanet av fasadtegel och vissa delar är beklädda med teakpanel.

Byggmästare har varit byggnadsfirman Gumpel & Bengtsson.

Ägare: Mr och mrs Justus Seeburg.

Bottenplan. Skala 1 : 250. 1. vardagsrum 2. sovrum 3. kök
4. matsal 6. loggia

Ovan: Fasad mot söder

Nedan: Längdsektion. Skala 1 : 250

Reformationen innebar ett skarpt brott i fråga om kyrkorummets användning och utformning. De äldre kyrkorna anpassades efter nytt bruk och en mängd nya tempel byggdes. Denna period av våldsamt expansion, som hittills varit ett konsthistoriskt sett ganska okänt fält, har nu behandlats av Per Gustaf Hamberg i ett stort bokverk »Tempelbygge för protestanter». Den historiska utvecklingen följs inom de olika protestantiska riktningarna fram till omkring 1700. Det är ett stort och separat material som presenteras, till stor del tidigare okänt. Hugenotternas, calvinisternas och lutheranernas kyrkobyggnader har visserligen anknytning till varandra i sin motsättning till katolicismen, men sinsemellan är de mycket olika, allt efter gudstjänstbrukets utformning och beroendet av eller frigörelsen från äldre tradition.

Med formal- eller stilanalys skulle detta material blivit helt oförståeligt. Docent Hamberg går däremot en annan väg. Hans utgångspunkt har varit kyrkans funktion och i vad mån byggnaden är ett adekvat uttryck för denna. I många fall har traditionella element dröjt kvar och gjort bilden oklar och svårtydd. Hambergs styrka ligger i den stora nyansering med vilken han tolkar företeelserna. Förloppet blir därigenom inte så lätt gripbart för läsaren, men framställningen har säkerligen vunnit i sannolikhet.

Ovan: Idealstad för hugenotter år 1600 med bastioner och citadell för stadens försvar. I centrum en kunglig paviljong; templet något i periferien

Det protestantiska kyrkorummet utformades under en dragkamp mellan två ytterligheter. Den ena var katolicismens rikt smyckade rum med kor och altare, avsett att vara ett Guds hus. Närmast detta kommer de lutherska kyrkorna under ortodoxien. Den andra ytterligheten var en ljus och osmyckad sal, där menigheten samlades för att höra ordet och predikan. Radikalt hade man där frigjort sig från all kyrklig tradition; längst på denna linje gick hugenotterna. Mellan dessa ytterligheter finns en mängd mellanformer. Från samfund till samfund belägger förf. synen på kyrkobyggnaden med citat ur

Ovan: Royal Pavilion i Brighton. År 1849 ville staten riva denna byggnad, Europas otroligaste lustslott i orientalistisk stil

T. v: Exmoors mjuka byar har vasstäckta svampliknande hus. Denna bild är från Luccombe

Landskap med slott och figurer

»Konsten att resa till England är att inte stanna i London» skriver Eva von Zweigbergk, signaturen Colomba, i inledningen till sin nya bok »Upptäcktsfärd i England». Hon har gammal erfarenhet av hur lätt främlingen sugas in i Londons malström och glömmar att det finns ett England utanför denna städernas stad. Det är alltså detta England med gamla världshus, katedraler, slott och romerska minnesmärken som det gäller denna gång.

Man får väl lov att kalla boken ett slags resehandbok, men den har angelänt lite gemensamt med böcker av typen »Hur man reser . . .». Det är i stället en mycket personlig skildring av vad författarinnan tycker om att titta på och uppleva i England, och det betyder en bok som handlar om arkitektur och natur, museer och människor. Men inte om hundkapplöpningar och snälla poliser. Eva von Zweigbergk samlar nämligen med manisk iver på katedraler, slott och kuriösa museer och meddelar otvivelaktigt läsaren sina upptäckter. Det är nästan alltid intressanta och roande saker man får veta, just det man behöver veta för att bestämma sig för att besöka

en plats, eller just det man vill veta för att slippa resa dit. På den något flaxiga färden härs och tvärs genom landet gör författarinnan även två mellanlandningar i London, där hon letar gamla fina grejor bland stånden på Portobello Road, går på Sadlers Wells' och gör en massa andra saker som är OK nu för tiden.

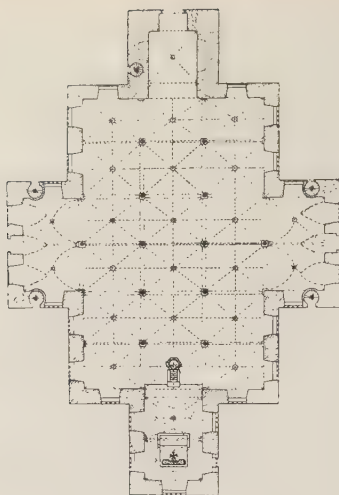
Bokens sista sidor upptar en komprimerad samling upplysningar och fakta, däribland två utomordentliga förteckningar över ca 150 museer utanför London av de mest varierande slag och mer än 100 sevärda slott och herresäten. Båda förteckningarna är ordnade grevskapsvis och innehåller korta fakta och data, t. ex. slottens byggnadsår, arkitekt, mer kända ägare, speciella sevärdheter och visningstider. Dessutom får man i regel veta om och var teservering äger rum. Ja, just det.

Boken rekommenderas både för läsning i soffhörnet och att ha med på resan. Även för den som rynkar på näsan åt resehandböcker i allmänhet.

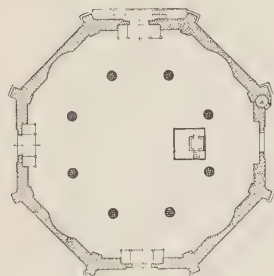
Upptäcktsfärd i England av Eva von Zweigbergk. Albert Bonniers förlag. Stockholm 1956. 317 sid. Illustrerad. Pris 24: 50 kr

E Th

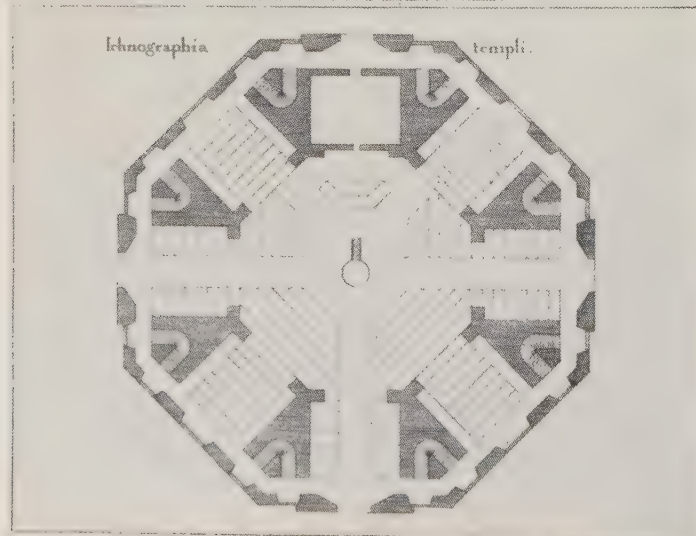
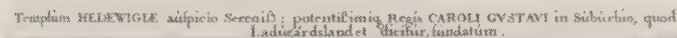

Ovan: Trefaldighetskyrkan i Kristianstad

Ovan t. v: Marekerk i Leiden, grundlagd 1639, är ett av de tidigaste proven på hur renässansens rundkyrkor översatts för reformert bruk

Nedan: Ursprunglig plan för Hedvig Eleonora kyrka i Stockholm. Altare och predikstol är placerade i kyrkans mitt. Planen kom aldrig till utförande

I några fall sökte protestanterna skapa sig en egen stadsmiljö – en Christianopolis – och projekt gjordes i direkt anslutning till renässansens idealstäder. Av de förslag som presenteras – av vilka några rubriceras som utopier – kom endast en till utförande: den evangelisk-lutherska staden Freudenstadt i Schwarzwald. Den himmelska ordningen avspeglar sig i symmetriska stadsplaner, men på protestantiskt vis manifesterar sig ofta den världsliga makten genom att furstens borg förlagts i stadscentrum och kyrkan något åt sidan. Befästningar gör städerna till väl skyddade och isolerade små världar. Genom att Hamberg behandlar dessa projekt både som protestantiska samhällskonstruktioner och i relation till rådande stadsplaneideologier avvinner han dem ett dubbelt intresse.

Bokens tyngst vägande kapitel är ägnat de holländska statskyrkobyggnaderna. Förf. skildrar hur de katolska kyrkorna apterades för nytt bruk: all utsmyckning i interiören revs bort, altaret slopades och koret miste sin helighet. Gudstjänsten kom att koncentreras kring ordet och predikan och därför blev predikstolen kyrkans centrum. Den fick behålla sin plats från katolsk tid i långskeppet och bänkarna placerades i kyrkans längdriktning riktade mot predikstolen. Härmed ger Hamberg en förklaring till den egendomliga vändning i sidled som är så typisk för reformerta kyrkor. När nya kyrkor byggdes slopades koret, som inte längre hade någon funktion, men man bibehöll en rektangulär plan med riktpunkt mot ena långsidans mitt. Marekerk i Leiden, en av holländsk klassicisms tidigaste och märkligaste kyrkor, byggdes däremot som en rundkyrka med omgång och kupoltäckt kleristorievåning. Hamberg vänder sig mot den uppfattningen att en centralkyrka av Marekerks typ skulle vara speciellt lämpad för protestantiskt bruk. Han kallar den till sin karaktär internationell och konfessionslös. Tvärtom tyckte jag mig finna vid ett besök att kyrkan gjorde intryck av att vara alltigenom byggd för sitt ändamål och detta i betydligt högre grad än de rektangulära kyrkorna. Bänkarna följer kyrkans väggar och riktas osökt mot predikstolen som är placerad mellan två av pelarna. Framför den finns sånganförarens plats och en tom golvyta för nattvardsbordet, som alltså kommer att inta platsen under kupolen i centrum av menigheten. På så sätt accentuerar även arkitekturen platsen för den heligaste handlingen, vilket är ovanligt i andra reformerta kyrkor.

Också de holländska frikyrkorna med sin radikalt enkla och funktionella miljö behandlas. Inom evangeliskt-lutherskt område blir endast de skandinaviska kyrkorna föremål för undersökning.

I Sverige måste Johan III:s stora kyrkliga byggnadsverksamhet ses mot bakgrunden av Gustav Vasas framfart.

Denne lät nämligen »i försvarssyfte» riva alla kyrkor på Stockholms malmar, varför trängseln i Storkyrkan blev out-
härldlig. De nya kyrkorna, t. ex. Klara kyrka, byggdes efter mönster av senmedeltida predikokyrkor. Hamberg ser detta som en ren traditionalism och motsätter sig bestämt att se det som ett tecken på Johan III:s katolska sympatier. Beviset härpå är Mariestads domkyrka, byggd av hertig Karl som en protestantismens högborg efter Uppsala möte 1593 och med en plan, som med sitt långa kor är nästan identisk med Klara kyrkas. Hamberg väjer ofta för närmast liggande tolkningar och med sin stora lärdom och historiska känslighet läser han in nya sammanhang i materialet.

Ett större avsnitt ägnas 1600-talets svenska centralkyrkor, bl. a. Katarina och Hedvig Eleonora, båda byggda av Jean de la Vallée. Arkitektens intentioner att förlägga altare och predikstol på centralkyrkovis till korsmitten förhindrades av den konservativa församlingen. Altaret måste således förläggas i östra korsarmen och därmed gavs kyrkorna sken av långkyrkor, vilket ju alls inte stämmer med exteriören. Oppositionen mot dessa kyrkor med sin något torra reformerta karaktär kom med Tessins kyrkor i romersk barock med dess mer högsprängt emotionella och dramatiska rumsupplevelse.

I den oändliga mängd kyrkor, som redovisas, önskar man ibland att förf. velat stanna och ge en fördjupad analys, men det rika stoffet ger å andra sidan en vid överblick.

De flesta av de behandlade byggnaderna är avbildade med utsökt vackra nyritningar. En mängd unika kopparskick från 1600- och 1700-talen visar kyrkorna i funktion vid predikan eller nattvardsgång. Att ha skaffat fram detta illustrationsmaterial är något av en bragd. Trycket i fotografierna är däremot något oskarpt men layouten och typografien bidrar till att göra boken till en av årets vackraste.

För vetenskapsmannen kan den bibliografiska metoden vara av speciellt intresse. Citaten är kursiverade varigenom de klart skiljer sig från förf:s egen text utan missprydande citationstecken. De är på originalspråk men ständigt försedda med en refererande kommentar. I stället för noter står hänvisningar i den utförligt kommenterade bibliografien. På så sätt ges en saklig dokumentation utan att inkräkta på textens läsbarhet eller typografiens skönhet.

Elisabet Stavenow

Tempelbygge för protestanter av Per Gustaf Hamberg. Arkitekturhistoriska studier i äldre reformert och evangelisk-luthersk miljö. Svenska kyrkans Diakonistyrelses Bokförlag, Stockholm 1955. 255 sid. Rikt ill. Pris häft. 60 kr, inb. 68 kr

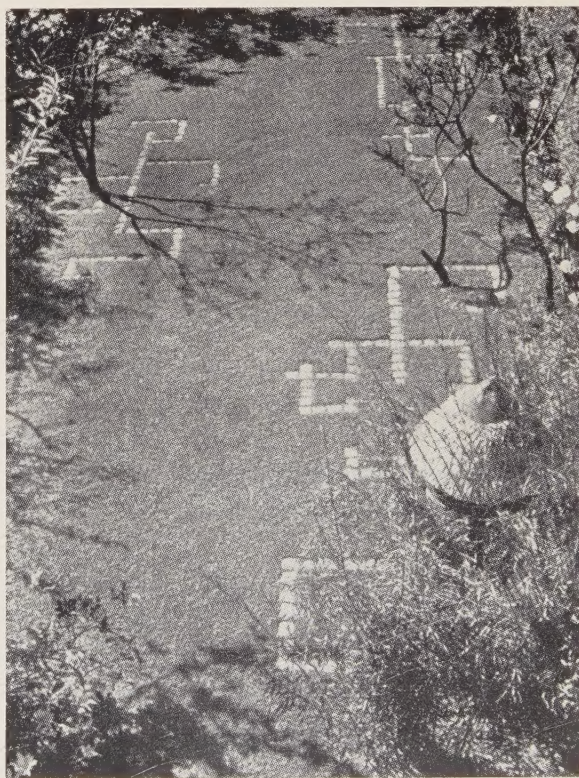
Nya danska trädgårdar

»Nye danske haver» kallar Eywin Langkilde sin bok som han illustrerat med bl. a. ett antal intressanta planritningar av villa- och radhusträdgårdar. Fotografier och en kortfattad analys åtföljer planerna, som i många avseenden skiljer sig från det mesta man brukar få se i den vägen.

Glimtar av dessa yngre trädgårdsarkitekters arbeten har synts i den internationella facklitteraturen, men det är först med denna bok som ett större urval av dem – 16 stycken – presenteras i samlat skick. Ett närmare studium av planerna visar hur okonventionellt man

vågar angripa sina uppgifter, det må gälla forhaver, opholdshaver, terrasser eller terrängbehandling i stort. Bilderna kompletterar på åskådligt sätt översiktsplanerna: vad som på ritningen endast är ett par streck visar sig på fotografiet vara en överdådlig utsikt mot ett glittrande vatten, smalt inramat av tät vegetationsbälten. På ritningen några asymmetriska krumelurer: på fotot tuktade häckar kring friväxande grupper i en blomstergård. I subtilaste laget är kanske ett ruttmönster av ljusa och mörka gräsarter; det ser vackert ut på bild och förmodligen också i verkligheten – men hur länge varar det? Farliga vägar har den slagit in på som dekorerar sin

Ovan: Gräsgång i trädgårdsanläggning i Vekso, anlagd 1950—51
Trädgårdsarkitekt Ingwer Ingwersen

T. v: Radhusträdgård i Bagsværd, anlagd 1949.
Trädgårdsarkitekt Eywind Langkilde

gräsmatta med konkreta figurer av klinker: tänk när alla efterföljarna ska göra likadant med hemlagade mönster!

Det saknas inte romantiska drag i dessa villaträdgårdar, men samtidigt ser man vilket starkt inflytande ett par äldre föregångare som G N Brandt och C Th. Sörensen haft på den yngre generationen. Framför allt den senares predikningar om vådan av den slappa naturalismen och nyttan av att studera formträdgårdens historia har satt sina tydliga spår.

Walter Bauer

Nye danske haver av Eywin Langkilde. Høst & Søn's Forlag, Köpenhamn 1956. 143 sid. Rikt illustrerad. Pris kart. 18: 50 D Kr

DIVERSE

Sovjetpalats

På 30-talet började ryssarna bygga ett Sovjetpalats, som skulle bli världens högsta byggnad och krönas av en 60 meter hög staty av Lenin. Man kom emellertid inte längre än till att lägga fundamentet eftersom andra världskriget avbröt bygget.

Nu lär det ska bli av igen. De ryska tidningarna publicerar en av regeringen utlyst pristävling för arkitekterna att inkomma med förslag till sovjetpalats inom 6 månader. 375 000 rubel står att vinna. Byggnaden ska förläggas till samma plats som det tidigare planerade sovjetpalatset: vid Moskvafloden i närheten av Kreml.

»Pravda» ägnar saken en ledare vari man varnar arkitekterna för att hemfalla åt några krusidulliska utsvävningar.

Sovjetpalatset kommer att uppta en yta om 36 000 kvadratmeter. Stora salen blir på 4 600 kvm och lika många platser, en sal för högsta rådets sammanträden och en för nationalitetsrådet på vardera 1 500 platser upptar tillsammans 8 200 kvm, inklusive lokaliteter för corps diplomatique, presidier, pressen, tekniska och administrativa lokaliteter 6 400.

Även det nya sovjetpalatset förebådas som ett monumentalt äreminne över Lenin. Inga antydningar ges dock om att även detta ska krönas av någon mastodontisk staty av honom.

S Hellström

INKOMMEN LITTERÄTÜR

Nedanstående böcker har insänts till tidsskriften för omnämnande eller recension och försäljes genom AB Byggmästarens förlag endast där så direkt anges.

Lichtarchitektur. Licht und Farbe als Raumgestaltende Elemente. Av Walter Köhler och Wassili Luckhardt. 232 sid. Rikt illustrerad

Boden 55. Betänkande med stadsplane-kommitténs utredningar, sammanfattningar och rekommendationer. Stockholm 1955. 67 sid. Illustrerad. Pris 10 kr. Boken kan rekvideras genom bokhandeln

The european housing situation. Prepared by the secretariat of the Economic Commission for Europe. United Nations. Geneva 1956. 56 sid.

Architects' Detail Sheets by Edvard D Mills. Third series. Published for »The Architect and Building News» by Iliffe and Sons Limited. London 1956. 232 sid. Rikt illustrerad. Price 30 s. net

Formens filosofi av Gjerløv-Knudsen. Köpenhamn 1956. 152 sid.

The British new towns policy by Lloyd Rodwin. Harvard University Press, Cambridge 1956. 252 sid. Illustrerad. Pris 7: 50 \$

Urban Space Standards. Housing Education, Health, Shopping, Open spaces, Central areas, Road traffic, Parking, Industry, Workshops. Av K H Baruth. Bronfman's Agency, Tel Aviv, 1956. 22 sid. Pris 3 750 IL

Walter Gropius. Work and Teamwork av S Giedion. The Architectural Press, London. 249 sid. Rikt illustrerad

Model studies for the extension of the harbour of Gothenburg by Erling Reinus. Chalmers Tekniska Högskola Handlingar nr 174 1956. Göteborg. 36 sid. Illustrerad. Pris 6 kr

Hemmen och samhällsplaneringen. Bostadskollektiva Kommitténs slutbetänkande. Statens Offentliga Utredningar 1956: 32 Socialdepartementet. Stockholm 1956. 210 sid

Upptäcksfärd i England av Eva von Zweigbergk. Albert Bonniers förlag. Stockholm 1956. 317 sid. Illustrerad. Pris 24: 50 kr

Zwei Vorträge über Proportionen av Theodor Fischer. München 1956. 84 sid. Illustrerad. Pris 4: 80 DM

Fataburen. Nordiska Museets och Skansens Årsbok 1956. Stockholm 1956. 279 sid. Rikt illustrerad. Pris 10 kr

Tingens bruk och prägel av Gregor Paulsson och Nils Paulsson. Stockholm 1956. 125 sid. Rikt illustrerad. Pris 16 kr, inb. 20 kr

Early Victorian Architecture in Britain av Henry Russell Hitchcock. Volym 1: text (636 sid.), volym 2: illustrationer. New Haven, Yale University Press, 1954. Pris klotb. 116 kr

Typpritningskatalog. Kungl. Bostadsstyrelsens skrifter nr 22. Stockholm 1956. Broschyr med illustrationer i färg

Nye danske haver av Eywin Langkilde. Høst & Søn's Forlag, Köpenhamn 1956. 143 sid. Rikt illustrerad. Pris kart. 18: 50 D Kr

Brugskunst på bordet av Svend Erik Møller. Høst & Søn's Forlag, Köpenhamn 1956. Dansk, engelsk, fransk och tysk text. Rikt illustrerad. Pris 6: 75 D Kr

Brugskunst i stuen av Svend Erik Møller. Høst & Søn's Forlag, Köpenhamn 1956. Dansk, engelsk, fransk och tysk text. Rikt illustrerad. Pris 6: 75 D Kr

Farbige Räume. Farbige Raumgestaltung. Malerei in Räumen. Ausgewählt und erläutert von Konrad Gatz. Verlag Georg D W Callwey, München 1956. 240 sid. Rikt illustrerad. Pris 45 DM

Caratteristiche e preferenze di un gruppo di famiglie assegnatarie di alloggi Inacasa. Av Salvatore Alberti. Ente gestione servizio sociale. Rom, mars 1956

Triumph of Peace. A Study of the Whitehall Banqueting House. Av Per Palme. Figura 8, Studies edited by the institute of art history, University of Uppsala. Uppsala 1956. 328 sid. Pris 32 kr häft. Illustrerad

Schulen im Grün. Heft 1 der Schriftenreihe der Deutschen Gesellschaft für Gartenkunst und Landschaftspflege. Herausgegeben von Gerda Gollwitzer. Verlag Georg D. W. Callwey, München. 1956. 90 sid., rikt illustrerad

UTLYSTA TÄVLINGAR

Uppgift	Inlämn.-tid	Se Byggm.
Stadsplan i Finspång	15 mars 1957	Nr A 10 56 s. I
Konserthus i Oslo	1 april 1957	Nr A 7 56 s. XII

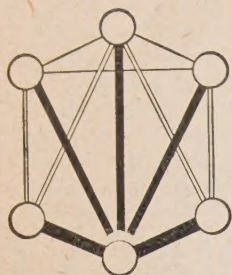
Lämna reproduktionsdugliga tävlingsritningar

SVENSKA RIKSBYGGEN

ARKITEKTKONTOR · FASTIGHETSFÖRVALTNING · AVDELNINGAR FÖR EKONOMI OCH ORGANISATION

KÖKSPLANERINGEN

ritar kök av alla storlekar,
för alla hushållstyper,
i alla prisklasser

Vår strävan är att alltid skapa funktionsmässigt riktiga kök och göra dem trivsamma och personliga.

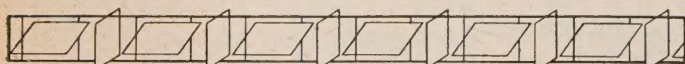
Vi arbetar som en konsulterande firma och ritar kök på uppdrag av arkitekter och privatpersoner för ombyggnader och nybyggnader av alla slag.

Till dem, som så önskar, förmedlar vi även snickerier samt tar in anbud på övrig köksutrustning och på arbetets utförande. Vi kontrollerar även arbetet på byggnadsplatsen.

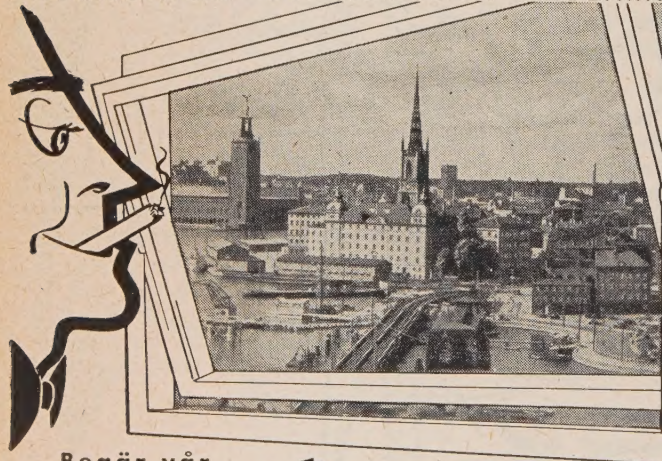
Envar, som önskar hjälp med planering och inredning av kök är välkommen till

KÖKSPLANERINGEN Ingenjör Sylvia Norlin

Rämensvägen 6, Johanneshov. Telefon Stockholm 19 30 19.
Konsulterande byrå för kök i privat- och storhushåll.

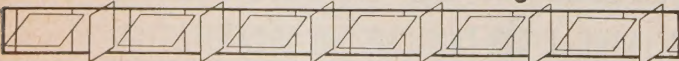
HORISONTELLT OCH VERTIKALT VRIDBARA

Begär vår
katalog och se
alla fördelarna
med

PANDRAMA -fönstret

OLOF ANDERSSONS EFTR. Trelleborg tel. 1590

Rationaliseringsmöjligheterna inom byggnadsindustrin

Det kan med fog sägas att det såväl på arbetsgivare- som arbetstagarhåll funnits och fortfarande finns vissa konservativa inställningar till en påskyndad industrialiserad utveckling inom byggnadsindustrin. Glädjande nog har emellertid bägge parter i tid insett nödvändigheten av en sådan utveckling. På arbetsgivarehåll har man sålunda tagit upp diskussioner med motparten om hur arbetsstudier lämpligen bör bedrivas, om förändringar av det nuvarande prislistesystemet, samt om lärlings- och yrkesutbildningens organisation. På arbetarhåll har man faktiskt gått ännu längre, inte bara dessa tre frågeställningar har upptagits till prövning utan man har faktiskt beslutat att förutsättningslöst granska alla problem inom Svensk byggnadsindustri av i dag. I oktober 1953 beslöt sålunda Sv. Riksbyggen och byggnadsfackförbunden att gemensamt tillsätta en kommitté, senare benämnd Byggnadsfackens industriutredning och vars uppgift skulle vara att utreda följande frågor om:

1. Arbetsmarknad och yrkesutbildning
2. Kreditmarknad
3. Byggnadslagstiftning
4. Lönesystem
5. Arbetsledarutbildning
6. Rationaliseringsmöjligheter
7. Byggnadsmaterialmarknaden
8. Företagsformerna inom byggnadsindustrin.

Denna utredning har i juni 1956 avgivit sitt första betänkande angående arbetsmarknaden, som också innefattar en prognos beträffande byggnadsarbetarkårens sannolika utveckling 1955-65. Denna prognos har utarbetats i samverkan med Svenska byggnadsindustriförbundet. Utredningen beräknar under hösten 1956 utkomma med sitt andra betänkande angående kreditmarknaden. Ordförande i industriutredningen är Knut Johansson, Byggnadsarbetareförbundet, vice ordförande Gösta Bengtsson, Murareförbundet. Dessutom ingår ledamöter från övriga byggnadsfackförbund samt Riksbyggen och Riksbyggens produktionsbolag. Sekreterare är Per Eriksson, Byggnadsarbetareförbundet, samt Jan Wittrock, Byggnadsfackens utredningsavdelning, vilken senare haft kommitténs uppdrag att utarbeta den expertbetonade delen av arbetsmarknadsbetänkandet. Detta betänkande har behandlats vid såväl Byggnadsarbetareförbundets som Murareförbundets kongresser sommaren 1956 och mottagits med stort intresse samt välvilja. Det finns sålunda starka skäl som talar för att svensk fackföreningsrörelse icke kommer att ställa sig hindrande i vägen för en fortsatt rationalisering inom byggnadsindustrin utan att man snarare genom sitt initiativ gått i bräschen för denna fullt naturliga och önskvärda utveckling. Svensk byggnadsverksamhet är i dag på väg att lämna det hantverksmässiga planet för att övergå till att bli en industri i egentlig mening.

(Ur »Bygginformation» 32: 1956)